

Kvinnofrids- barometern 2017

En undersökning av kommunernas arbete mot mäns
våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Juni 2017

Unizon samlar över 130 av landets kvinnojourer,
tjejjourer, ungdomsjourer och andra
stödverksamheter som arbetar
för ett jämställt samhälle fritt från våld.

www.unizon.se

Om Unizon

Unizon samlar över 130 kvinnojourer, tjejjourer, ungdomsjourer och jourer mot sexuella övergrepp. Den gemensamma visionen är ett jämställt samhälle fritt från våld. Jourerna stöttar, skyddar, förebygger och påverkar, utifrån en kunskap om våld, genus och makt.

www.unizon.se 08-642 64 01 | info@unizon.se
[@unizonjourer](https://www.facebook.com/unizonjourer) #unizonjourer www.facebook.com/unizonjourer
Unizon, Ölandsgatan 49D, 116 63 Stockholm

Förord

I varenda kommun från Kiruna i norr till Trelleborg i söder, finns det män som hotar, misshandlar, våldtar och kränker kvinnor. I varenda kommun finns barn som tvingas uppleva pappas eller styvpappas våld mot mamma. Unizons över 130 jourer hade under 2016 över 92 000 stödkontakter och på kvinnojourernas skyddade boenden bodde över 1100 kvinnor och 1400 barn.

I Kvinnofridsbarometern 2017 undersöker Unizon för andra gången kommunernas ambitionsnivå och verksamhet i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Resultatet är nedslående. Kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor blir inte bättre.

Kvinnofridsbarometern 2017 visar att kvinnofridsarbetet i många av landets kommuner fortfarande inte är prioriterat eller strukturerat. Det brister i skyddsinsatser och stöd till kvinnor och barn, samt i arbetet med att få förövare att sluta utöva våld. Jämför vi Kvinnofridsbarometern 2017 med 2015 ser vi att det skett några få förbättringar men desto fler försämringar. Detta trots att mäns våld mot kvinnor är ett av våra största samhällsproblem och att det är tio år sedan Socialtjänstlagen skärptes.

Regering och riksdag har en nationell strategi för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra men de nationella satsningarna återspeglas inte i kommunernas prioriteringar, som har ansvar för att ge stöd och skydd till de människor som vistas i kommunen. Nationella mål, riktlinjer och föreskrifter implementeras inte i tillräckligt hög grad och kommer inte våldsutsatta kvinnor och barn till del.

I varenda kommun finns hem i vilka barn tvingas uppleva pappas våld mot mamma. I varenda kommun måste det därför finnas rutiner och resurser för att stötta och skydda våldsutsatta kvinnor och deras barn, både akut och långsiktigt. Det gäller tillgång till en ny bostad, skolgång för barn på skyddat boende, insatser riktade mot förövaren, samt att säkra invånarnas tillgång till stöd och skydd av hög kvalitet. Det senare förutsätter ett formaliserat och långsiktigt samarbete med ideella jourer i egen eller närliggande kommun, samt att kommunen själv förstärker stödkedjan med egen verksamhet. Ett seriöst kvinnofridsarbete kräver systematik i form av behovsanalyser, mål och uppföljning. Det kräver kompetens hos både chefer och ansvariga handläggare. Det kräver prioritet och tydligt ledarskap från kommunens politiska ledning. I Kvinnofridsbarometern ställer vi frågor kring allt detta, och gör en helhetsbedömning av varje kommuns förutsättningar och ambitioner för kvinnofrid.

Vi hämtar vår kunskap om vad som utgör ett fungerande kvinnofridsarbete från forskning, statliga utredningar och inte minst från de över 92 000 stödkontakter våra medlemsjourer har varje år.

De ideella jourerna utför sedan 40 år tillbaka merparten av landets stöd- och skyddsinsatser för kvinnor, tjejer och barn som utsatts för mäns våld. De bedriver också ett medvetandegörande, kunskapsspridande och förebyggande arbete. Tack vare decennier av feministiskt påverkansarbete sker numera mycket av jourernas arbete i nära samarbete med eller på uppdrag av kommunerna. Det råder inte längre någon tvekan att det är just kommunerna som har ansvaret att säkerställa stöd och skydd. Men än är kvinnofridsarbetet lågt prioriterat inom kommunerna, något som konstaterades i myndigheten IVO:s nationella tillsyn 2014 och också bekräftas av resultaten i Kvinnofridsbarometern 2015 och 2017.

Vår förhoppning är att Kvinnofridsbarometern ska vara till hjälp för att synliggöra förbättringsområden och goda exempel för att kommunerna ska uppfylla det nationella politiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Olga Persson, generalsekreterare Unizon

Sammanfattning

Mäns våld ett problem i alla kommuner

I varenda kommun, från Kiruna i norr till Trelleborg i söder, finns det män som hotar, misshandlar, våldtar och kränker kvinnor. I varenda kommun finns barn som tvingas uppleva pappas eller styvpappas våld mot mamma. Unizons över 130 jourer hade under 2016 över 92 000 stödkontakter och på kvinnojourernas skyddade boenden bodde över 1100 kvinnor och 1400 barn.

Kvinnofridsbarometern 2017 ger en bild av hur kvinnofridsarbetet och arbetet mot mäns våld mot kvinnor ser ut i kommunerna. I många av landets kommuner är kvinnofridsarbetet fortfarande inte prioriterat eller strukturerat, det brister i skyddsinsatser och stöd till kvinnor och barn, samt i insatser för att förövare ska sluta utöva våld. Jämför vi Kvinnofridsbarometern 2017 med 2015 ser vi några få förbättringar men desto fler försämringar. Detta trots att mäns våld mot kvinnor är ett av våra största samhällsproblem och det är tio år sedan Socialtjänstagen skärptes.

Regering och riksdag har en nationell strategi för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra men de nationella satsningarna återspeglas inte i kommunernas prioriteringar, som har ansvar för att ge stöd och skydd till de människor som vistas där.

Kvinnofridsarbete fortsatt utan mål och struktur

Kommunerna ska arbeta systematiskt mot mäns våld men enbart 4 av 10 kommuner uppger att de har mätbara mål för arbetet. 5 av 10 kommuner har kartlagt förekomsten av våld och behovet av stöd och skydd i kommunen. I Kvinnofridsbarometern 2015 hade 6 av 10 kartlagt eller analyserat förekomsten av våld. Att kartlägga våldet är grundläggande för att kunna ge stöd och skydd till kvinnor och barn och för att kunna arbeta förebyggande mot mäns våld. I många kommuner bedrivs inte arbetet systematiskt och nära hälften av kommunerna har inte utvärderat arbetet de senaste fyra åren eller avsatt särskilda medel för arbetet med kvinnofrid.

Hälften av kommunerna saknar kvinnofridsteam

Nära hälften av alla kommuner svarar att de har kvinnofridsteam. Nära hälften uppger att de har en kvinnofridssamordnare som i första hand arbetar övergripande, antingen tillsvidareanställd eller projektanställd. Dock uppger 14 procent av de svarande att de varken har kvinnofridsteam, kvinnofridssamordnare eller kvinnofridshandläggare, i Kvinnofridsbarometern 2015 var den siffran 16 procent.

Nära 8 av 10 kommuner uppger att de säkerställer att alla medarbetare inom socialtjänsten har grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation. 2015 uppgav 7 av 10 kommuner att de säkerställde detta. När det gäller handläggare som utreder behov hos våldsutsatta kvinnor och barn uppger nära 95 procent av kommunerna att handläggarna har gått fördjupande utbildningar inom området. 2015 uppgav cirka 90 procent av kommunerna att de ser till att medarbetarna har rätt kompetens. I och med regeringens beslut att göra mäns våld mot kvinnor till en obligatorisk del i grundutbildningen för bland annat socionomer hoppas vi att denna siffra i nästa Kvinnofridsbarometer ökat till 100 procent.

Bostad

Enligt Socialtjänstlagen är kommunen ansvarig att underlätta för kvinnor och barn som utsatts för våld att få en ny bostad, ändå gör enbart hälften av kommunerna det - endast 5 av 10 kommuner uppger att de kan erhålla stöd i att ge kvinnor och barn som utsatts för våld ett långsiktigt boende. 2015 uppgav 75 procent av kommunerna att de hjälpte till med detta. Det märks på kvinnojourerna, som är fullbelagda med kvinnor och barn som är redo att flytta vidare men blir kvar allt längre på juren på grund av bostasbristen och bristen på stöd. Det gör i sin tur att jourerna tvingas neka nya kvinnor och barn som söker skydd. 2012 bodde kvinnor på Unizons kvinnojourers skyddade boenden i snitt 40 dygn, 2016 bodde kvinnor i snitt 61 dygn.

Barns grundläggande rättigheter tillgodoses inte

13 procent av kommunerna uppger att de saknar kompetens eller verksamhet som kan garantera stöd och skydd för barn som upplevt våld. Detta trots att barns ställning som brottsoffer och rätt till stöd när de hört eller sett pappas våld mot mamma eller blivit direkt utsatta för våld av en förälder är lagstadgat. I Kvinnofridsbarometern 2015 saknade 15 procent av kommunerna den kompetensen eller verksamheten. Det är mycket oroande att barn inte tillgodoses sin grundläggande rättighet till stöd och skydd.

Var fjärde kommun godkänner inte insatser för barn utan förövarens godkännande

Var fjärde kommun beviljar inte insatser till barn under 18 år om inte båda vårdnadshavarna godkänner, trots att lagen ändrats så att detta numera är möjligt. Det är något färre kommuner som godkänner insatser i denna mätning jämfört med den förra.

Skolgång

8 av 10 kommuner saknar rutiner för att säkra skolgång för barn i skyddat boende, det är anmärkningsvärt då det råder skolplikt. På frågan om kommunen har en skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för att säkra skolgång för barn i skyddat boende svarar 79 procent att detta saknas för grundskola och 83 för förskola. 2015 var siffran 90 procent. Det är alarmerande att kommuner brister i arbetet att säkerställa att barn som tvingats fly sina hem på grund av pappa eller styvpappas våld fullföljer sin skolplikt. Att gå i skolan är en av de enskilt viktigaste faktorerna för att ett barn som tvingats fly sitt hem och bo i skyddat boende ska rehabiliteras och må bättre.

Beteendeförändrande insatser för förövaren

Enbart nära 5 av 10 kommuner genomför regelbundna aktiviteter i syfte att förändra attityder till våld och genus, trots att de flesta kommuner uppger att detta var en viktig del i kvinnofridsarbetet. En fjärdedel av kommunerna gör inga insatser alls för att motivera förövare till beteendeförändring. I Kvinnofridsbarometern 2015 uppgav 3 av 10 genomförde åtgärder för att motivera förövare till att delta i beteendeförändrande insatser.

Många kommunerna uppger att de saknar kompetens för särskilda behov

I undersökningen framkommer att många kommuner saknar särskild kompetens eller verksamhet som garanterar att personer med särskilda behov kan få rätt stöd. För kvinnor med funktionsnedsättning, LHBTQ- personer och kvinnor utan permanent uppehållstillstånd saknar nästan hälften av kommunerna särskild kompetens eller verksamhet. Däremot uppger en majoritet av kommunerna att de har beredskap när det gäller barn som upplevt våld, personer som utsatts för hedersrelaterat våld, kvinnor över 65 och kvinnor i missbruk.

Kvinnojurer, tjejjourer och ungdomsjourer värderas högt - men långsiktiga överenskommelser saknas

Drygt sex av tio kommuner uppger att de har en överenskommelse med lokal kvinnojour, men bara hälften har finansiering inskrivet i överenskommelsen. I de flesta fall sker finansieringen ett år i taget. Nära 2 av 10 av kommunerna erbjuder dock finansiering tre år i taget, något som skapar bättre förutsättningar för långsiktighet inom jourerna.

Enbart 2 av 10 kommuner har en skriftlig överenskommelse med en tjej- eller ungdomsjour, av dem har endast 1 av 10 kommuner finansiering inskrivet i överenskommelsen. Detta trots att tjej- och ungdomsjourerna under 2016 var Sveriges största aktör för stöd på nätet med nära 30 000 stödkontakter.

2015 uppgav 15 procent av kommunerna att de inte finansierade någon kvinnojour, 2017 uppgav 24 procent av kommunerna att de inte finansierar någon kvinnojour. När det gäller tjejjourerna och ungdomsjourerna uppger enbart 25 procent av kommunerna att de finansierar dem, 75 procent av jourerna saknar alltså kommunal finansiering och hela 80 procent av tjejjourerna och ungdomsjourerna saknar skriftlig överenskommelse med kommunen.

Rankning Kvinnofridsbarometern 2017

Undersökningen har resulterat i en rankning av kommunernas arbete, baserat på en sammanräkning utifrån ett i förhand bestämt poängsystem.

Kommuner topp 10

1. Trollhättans stad
2. Ronneby kommun
3. Kristinehamns kommun
3. Växjö kommun
5. Kristianstads kommun
6. Ludvika kommun
7. Linköpings kommun
8. Örkelljunga kommun
9. Hörby kommun
10. Västerås stad

- Västra Götalands län
- Blekinge län
- Värmlands län
- Kronobergs län
- Skåne län
- Dalarnas län
- Östergötlands län
- Skåne län
- Skåne län
- Västmanlands län

för hela listan se bilaga längst bak i rapporten

Kommuner botten 10

148. Tranemo kommun
148. Årjängs kommun
152. Hagfors kommun
152. Vimmerby kommun
154. Mariestads kommun
154. Tingsryds kommun
156. Lycksele kommun
157. Finspångs kommun
158. Dorotea kommun
159. Sölvesborgs kommun

- Västra Götalands län
- Värmlands län
- Värmlands län
- Kalmar län
- Västra Götalands län
- Kronobergs län
- Västerbottens län
- Östergötlands län
- Västerbottens län
- Blekinge län

Kvinnofridsbarometern bygger på en enkät som skickades ut till landets 290 kommuner. 162 kommuner har besvarat enkäten. Av dem har 159 svarat på minst 12 av de totalt 17 frågorna och har rangordnats utifrån de poäng de erhållit på respektive fråga.

Det är inte exakt samma kommuner som svarat på Kvinnofridsbarometern 2017 som i Kvinnofridsbarometern 2015, därför gör vi i Kvinnofridsbarometern 2017 en generell trendjämförelse. Hade samma kommuner svarat hade resultatet kunnat se annorlunda ut men några specifika gemensamma nämnare mellan de kommuner som inte svarat på enkäten har inte kunnat identifieras och både stora och små kommuner har deltagit. Kommuner från såväl storstadsregioner som landsbygd ingår, och den geografiska spridningen över Sverige är god.

Fler kommuner deltog 2015, vilket innebär att en kommun som förbättrat sin placering i rankingen jämfört med förra undersökningen inte nödvändigtvis bedriver ett bättre arbete.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	4
Rankning Kvinnofridsbarometern 2017	7
Innehållsförteckning	8
Begrepp	9
Metod	11
Stöd och skydd	12
1.1. Fem av tio kommuner saknar kartläggning och behovsanalys	12
1.2. Åtta av tio kommuner använder sig av ideella kvinnojourer för att kunna ge skydd och stöd åt våldsutsatta kvinnor	13
1.3. Ideella jourer fyller fortsatt en avgörande funktion i kommunerna	14
1.4. Många kommuner saknar kompetens för särskilda behov	16
1.5. Fem av tio ger inte stöd till permanent bostad efter våldsutsatthet	17
1.6. Nära hälften arbetar för att förändra attityder	19
1.7. Var fjärde kommun arbetar inte alls med att motivera förövare att delta i beteendeförändrande insatser	20
1.8. Majoritet ger finansiering för ett år i taget	20
1.9. Behov av formaliserat samarbete	23
Uppmaningar	24
Barn som upplever våld	25
2.1. Majoritet av kommunerna saknar skriftlig rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende	25
2.2. Tre av fyra kommuner beviljar insatser om en vårdnadshavare godkänt	27
Uppmaningar	28
Kompetens, resurser och prioritet	29
3.1. Brister i systematiskt arbete i många kommuner	30
3.2. Drygt hälften av socialcheferna har någon form av utbildning inom området	30
3.3. En av sju kommuner saknar helt en funktion för kvinnofridsarbete	31
3.4. Hälften av kommuner saknar permanent kvinnofridssamordnare	31
3.5. Flera kommuner saknar kvinnofridsteam	33
3.6. Nära en tredjedel saknar rutin för att ställa frågor om våld inom socialtjänsten	33
3.7. Åtta av tio säkerställer att alla medarbetare har grundläggande kunskaper	34
3.8. Endast drygt två av tio kvinnofridshandläggare har gått fördjupade utbildningar	35
Uppmaningar	36
Källförteckning	37
Ranking för Sveriges kommuner	39
Metod för rangordning	42
Betygskriterier	43

Begrepp

Kvinnofrid

Ett samlingsbegrepp för kvinnors rätt till frihet från mäns våld i nära relationer utifrån en förståelse om makt- och genusstrukturer. Härstammar från lagstiftningen om kvinnofridskränkning.

Grov kvinnofridskränkning

4 kap. 4 a § brottsbalken. Den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en närstående eller tidigare närstående person, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst nio månader och högst sex år.

Har gärningar som anges i första stycket begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff.

Lagen faller under allmänt åtal. Det betyder att åklagaren väcker talan åt samhällets räkning och kan göra det utan att kvinnan själv behöver anmäla brottet.

Mäns våld mot kvinnor

Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet.

Våld i nära relationer

Alla former av våld, så som ovan, mellan närstående i både heterosexuella och samkönade relationer och andra släktrrelationer.

Barn som upplever våld

Barn som hört eller sett mamma bli psykiskt, sexuellt eller fysiskt våldsutsatt av pappa eller styvpappa. 77 procent av barnen befinner sig i samma rum eller till och med i förälderns famn när pappa slår mamma¹. Termen att *uppleva* våld används för att tydliggöra barnets fysiska och psykiska nästintill direkta upplevelse av våldet. I lagstiftningen används termen *bevittna* våld.

1 Barn som bevittnat våld mot mamma – en studie om kvinnor och barn som vistas på kvinnojourer i Göteborg, Almqvist, K & Broberg, A, Göteborg; Göteborg stad: 2004.

Skyddat boende

Boendeinrättning som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsedda för personer som behöver insatser i form av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp tillsammans med andra relevanta insatser, enligt Socialstyrelsen.

Kvinnojour

Verksamhet som arbetar med att ge skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, barn och i vissa fall män, utifrån ett bemötande baserat på ett makt- och genusperspektiv.

Tjejjour

Verksamhet som arbetar med att stötta och stärka unga som definierar sig som tjejer, utifrån ett bemötande baserat på ett makt- och genusperspektiv.

Ungdomsjour

Verksamhet som arbetar med att stötta och stärka unga oavsett kön, utifrån ett bemötande baserat på ett makt- och genusperspektiv.

Kvinnofridssamordnare

Kan också kallas kvinnofridsstrateg, samordnare för våld i nära relationer, familjefridssamordnare eller liknande. Funktion inom kommunen med ansvar att samordna kvinnofridinsatser.

Inriktningsbeslut

Ett beslut som indikerar hur ett verksamhetsområde ska utföras framåt i tiden och som ger förvaltningen möjlighet att jobba vidare med detaljerna.

Socialtjänstlagen

Ramlag som reglerar kommunernas ansvar inom socialtjänstverksamhet. Kap 5 § 11 stadgar kommunernas ansvar att ge stöd och hjälp för våldsutsatta kvinnor och deras barn.

Metod

Kvinnofridsbarometern bygger på en enkät till landets 290 kommuner som skickades ut hösten 2016. Frågorna arbetades fram av en projektgrupp bestående av experter på Unizon. I gruppen deltog även Agenda PR som genomförde undersökningen.

Webbenkäten skickades till kommunernas registratorer, som uppmanades att vidarebefordra undersökningen till den som är högst ansvarig för frågor som rör kvinnofrid. Enkäten skickades via mejl 23 november. Den 7 och 21 december skickades påminnelser ut till alla respondenter som ännu inte svarat. Svarstiden förlängdes därefter till 26 januari, och 11 och 18 januari skickas två ytterligare påminnelser ut.

162 kommuner har besvarat enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 56 procent. Några specifika gemensamma nämnare mellan de kommuner som inte svarat på enkäten har inte kunnat identifieras och både stora och små kommuner har deltagit. Kommuner från såväl storstadsregioner som landsbygd ingår, och den geografiska spridningen över Sverige är god.

159 kommuner har svarat på minst 12 av de totalt 17 frågorna och har rangordnats utifrån de poäng de erhållit på respektive fråga. Metoden för hur rangordningen genomförts beskrivs i kapitlet *Metod för rangordning*.

Kvinnofridsbarometern innehåller frågor om hur arbetet är organiserat, arbetssätt, insatser, förebyggande åtgärder och kompetens inom förvaltningen. En granskning på plats i kommunerna där varje enskilt område kontrolleras skulle kunna ge en delvis annorlunda bild, men resultaten i undersökningen bedöms vara relevanta att använda för att ge en bild av kommunernas arbete med kvinnofrid i Sverige idag.

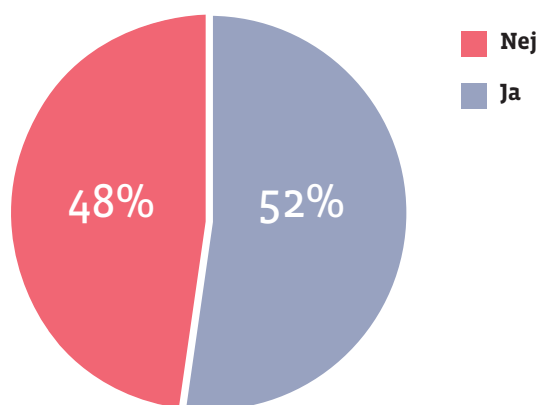
Stöd och skydd

Våldsutsatta personers behov av skydd och stöd varierar från individ och situation. Ibland är skyddsbehovet akut, medan det i andra fall kan uppkomma ett behov av stödsamtal långt efter till exempel en våldtäkt. I andra fall talar den våldsutsatta kvinnan inte svenska och tolkbehovet är stort, eller har en funktionsnedsättning som kräver olika former av anpassningar. För att kunna täcka alla behov är det en fördel att kommunerna specialiserar sig på ett område och sedan samverkar över kommungränserna för att kunna erbjuda stöd och skydd som är anpassat efter enskilda individers behov. Det är då också viktigt att ha med olika tidsperspektiv, alltifrån ett förebyggande arbete till vad som händer efter utflytt från ett skyddat boende till en eventuell ny bostad, i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer.¹ Nedan redovisas hur kommunerna uppger att de kan möta stöd- och skyddsbehovet hos våldsutsatta, på akut, kort och lång sikt, samt vilken kompetens som finns gällande särskilt sårbara grupper.

1.1. Fem av tio kommuner saknar kartläggning och behovsanalys

För att kunna garantera våldsutsatta kvinnor, barn och i vissa fall män stöd och skydd är det nödvändigt att ha kännedom om förekomsten av våldet och vad för typ av behov de som är utsatta kan ha. Detta regleras även i Socialstyrelsens föreskrifter som är det styrdokument som kommunerna har att förhålla sig till.² Trots detta svarar fem av tio (48 procent) kommuner att de varken gjort någon kartläggning eller behovsanalys under de senaste två åren. I Kvinnofridsbarometern 2015 uppgav sex av tio kommuner att det gjorts en kartläggning. Resultatet för 2017 visar att många kommuner bryter mot Socialstyrelsens föreskrifter om våld i nära relationer på denna punkt då de inte gjort någon analys, varken utifrån egna eller andra aktörers underlag.

Figur 1. Har ni under de senaste två åren, utifrån egna eller andras underlag, analyserat förekomsten av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer samt behovet av stöd och skydd i kommunen?

Antal svarande: 161

3 kap. 7 § Socialnämnden ska analysera om utbudet av insatser och andra sociala tjänster som erbjuds våldsutsatta och barn som bevittnat våld svarar mot behoven i kommunen, SOSFS 2014:4.

1 SOSFS 2014:4, 7 kap 1 §

2 SOSFS 2014:4, Föreskrifter och allmänna råd, Våld i nära relation, Stockholm: Socialstyrelsen; 2014

1.1.2. Avsaknaden av behovsanalyser innebär fullbelagda jourer

Avsaknaden av behovsanalyser skapar betydande problem i form av till exempel platsbrist på skyddade boenden. Unizons statistik för 2016 visar att antalet boendenätter för kvinnor och barn på kvinnojour har ökat med 50 procent på fyra år, 2012 bodde kvinnor i snitt 40 dygn på kvinnojourens skyddade boende, 2016 var den siffran 61 dygn. Samtidigt tvingas jourerna neka sju av tio kvinnor som är i behov av akut skyddat boende. Hade kommunerna utfört behovsanalyser hade de visat att bostadsbristen är en bidragande faktor till ökad platsbrist, eftersom kvinnor och deras barn tvingas stanna längre tid i det skyddade boende i väntan på en ny bostad.

Faktaruta: Rekommenderade utgångspunkter för kommunernas behovsanalyser

Det är avgörande att kommunen genomför en behovsanalys som tar upp faktorer som uppskattar hur många platser och nätter i ett skyddat boende samt behov av stödsamtal, rådgivning och praktisk hjälp i vardagen som kommunens invånare kan ha för att kunna garantera skydd och stöd. Behoven för de kvinnor, barn, transpersoner och män som utsatts för våld i nära relationer, men som inte bor på skyddat boende bör också ingå i analysen. Därtill är det viktigt att den innehåller en prognos för hur behoven kan komma att ändras över tid och uppdateras årligen för att säkra upp framtida behov. Ett offentligt frågeformulär i Brottförebyggande rådets (Brå) rapport *Brott i nära relationer* finns tillgängligt som utgångspunkt för kommunernas analys. Det går också för enskilda kommuner att bryta ner nationell statistik från rikstäckande rapporter så som den ovan nämnda eller rapporten *Våld och hälsa*¹ av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK).

1.2. Åtta av tio kommuner använder sig av ideella kvinnojourer för att kunna ge skydd och stöd åt våldsutsatta kvinnor

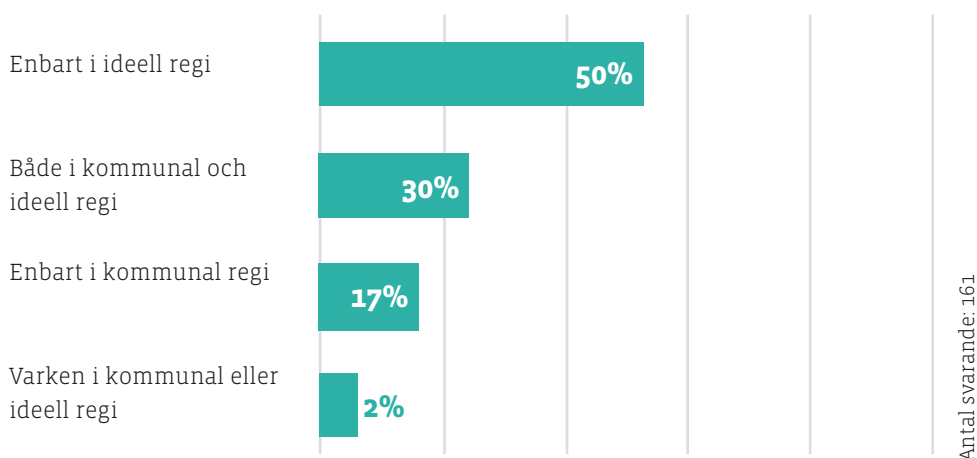
51 procent av kommunerna uppger att ideell kvinnojour är det enda tillgängliga alternativet för att kunna erbjuda skydd och stöd åt våldsutsatta kvinnor och barn. 31 procent uppger att den ideella jourcen utgör ett komplement för kommunala stöd och skyddsinsatser. Detta betyder att 82 procent av kommunerna använder sig av i ideella kvinnojourer för att fullfölja sitt uppdrag. I Kvinnofridsbarometern 2015 uppgav 77 procent av kommunerna att de använde sig av skyddat boende i ideell regi. Två procent av kommunerna erbjuder överhuvudtaget inget skyddat boende åt kommunens invånare, i Kvinnofridsbarometern 2015 var denna siffra sex procent.

Att erbjuda skyddat boende är en central uppgift för kommunerna när det handlar om kvinnofrid. I Socialstyrelsens föreskrifter står att socialnämnden vid behov **ska** erbjuda stöd och hjälp i form av lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar den våldsutsattas behov av skydd med utgångspunkt i utredningen och riskbedömningen.² De kommuner som uppger att de inte har tillgång till skyddade boenden bör därför omgående ordna detta.

1 Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa. Uppsala; Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK: 2014.

2 SOSFS 2014:4, 7 kap 2 §

Figur 2. Vilka av följande insatser (skyddat boende) erbjuder kommunen våldsutsatta kvinnor?

1.3 Ideella jourer fyller fortsatt en avgörande funktion i kommunerna

Ideella jourer har en avgörande roll i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Jourerna bedriver insatserna åt kommunen eller kompletterar de insatser som drivs i kommunens regi. 5 av 10 av kommunerna uppger att den ideella juren står för allt tillgängligt skyddat boende i kommunen och tre av tio uppger att de ideella jourerna kompletterar kommunens egna skyddade boenden. Förutom denna viktiga insats är jourernas största verksamhetsområde stöd och rådgivningssamtal som ges via till exempel telefon eller chatt eller fysiska och strukturerade stödsamtal med personer som kommer till den öppna verksamheten och till dem som bor i skyddat boende. Stödverksamheten är också den funktion som flest kommuner anger att kvinnojouren och/eller tjej- och ungdomsjouren har i arbetet mot mäns våld mot kvinnor, mer än hälften (55 procent) av kommunerna uppger det. Trots det så är det denna verksamhetsdel som får minst kommunalt stöd.

Ideella jourer är en viktig kunskapskälla i kommunernas arbete med kvinnofrid

Jourerna spelar även en central roll i kommunernas förebyggande arbete mot våld och som opinionsbildare i frågan om mäns våld mot kvinnor. Nära 6 av 10 av kommunerna att jourerna fungerar som en kunskapskälla när det handlar om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation.

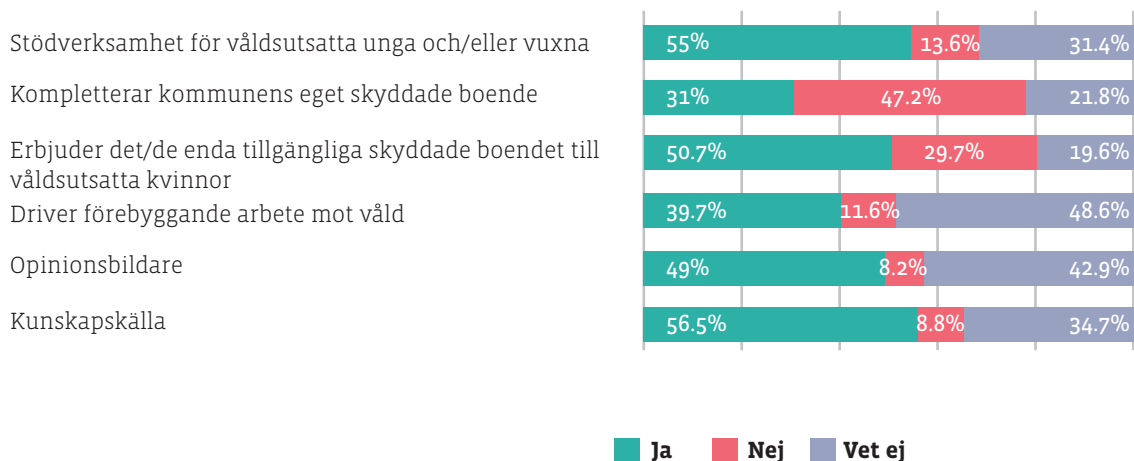
”Jourerna bidrar både med skyddade boenden, öppenvård och information och förebyggande arbete” MALMÖ STAD

”Kvinnojouren och tjejjouren gör en stor insats för utsatta kvinnor och barn. De samverkar på ett positivt sätt med oss i kommunen” ORUST KOMMUN

”I Uppsala har vi väldigt aktiva och etablerade kvinno- och tjejjourer. Det finns en hög kompetens och stort engagemang i verksamheterna” UPPSALA KOMMUN

”Viktigt komplement till kommunens arbete” VARBERGS KOMMUN

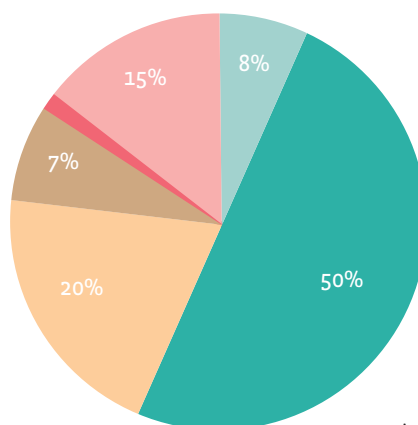
Figur 3. Vilken/vilka funktioner har den lokala ideella kvinnojouren och/eller tjej- och ungdomsjouren i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer?

Ideella jourer har en viktig roll i många kommuner

Vid sidan av frågorna som ingår i Kvinnofredsbarometern ställdes en fråga om vilken betydelse den lokala jouren har för kommunens arbete mot våld i nära relationer. Över hälften av kommunerna har svarat att den ideella jouren har stor eller helt avgörande betydelse för kommunens arbete och endast två kommuner svarar att jouren inte har någon betydelse alls. Detta stämmer överens med de erfarenheter Unizon har från det lokala arbetet. Unizon vill uppmana de kommuner som redan idag har ett samarbete med en kvinnojour, tjejjour och/eller ungdomsjour att utveckla det. De kommuner som ännu inte har en samverkan med lokal jour bör ta initiativ för att åstadkomma detta. På detta sätt kan den samlade kompetens som finns inom jourerna tas tillvara, och kommuner och jourer kan komplettera varandras verksamheter.

Figur 4. Hur stor betydelse har den/de lokala eller näraliggande ideella kvinnojouren och/eller tjej- och ungdomsjouren i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer inom kommunen?

Antal svarande: 155

”Det är berikande med ideella aktörer som kan agera opinionsbildande och vara en resurs i att bevaka ämnet”.

NYKÖPING KOMMUN

”De är en viktig del i det förebyggande arbetet genom olika informationsinsatser och samverkansarbete” MALMÖ STAD

”Kvinnojourer gör ett otroligt viktigt arbete och de behövs”

STORUMAN KOMMUN

”Små kommuner har inga muskler att upprätthålla ett eget boende. De är guld värda i det akuta skedet” LAXÅ KOMMUN

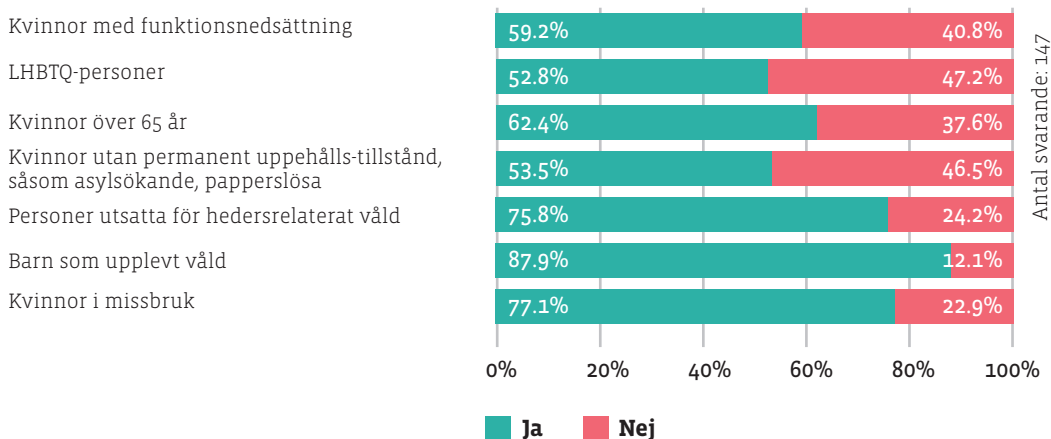
”Ideella jourers betydelse såsom kommunens tjejjour och kvinnojour har en otrolig stor betydelse i form av ett komplement till det kommunala arbetet där vi gemensamt arbetar för nolltolerans av våld i nära relation” TROLLHÄTTAN KOMMUN

1.4 Många kommuner saknar kompetens för särskilda behov

Behoven av stöd och skydd ser olika ut för olika individer. Behoven varierar beroende av hur den våldsutsattas situation och förutsättningar i övrigt ser ut. Exempelvis kan särskild kompetens krävas för att ge adekvat stöd och skydd till personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck och verksamheten kan behöva anpassas för att kunna stödja kvinnor utan permanent uppehållstillstånd eller kvinnor i missbruk.

I undersökningen framkommer att många kommuner saknar särskild kompetens eller verksamhet som garanterar att personer med särskilda behov kan få rätt stöd. För kvinnor med funktionsnedsättning, LHBTQ- personer och kvinnor utan permanent uppehållstillstånd saknar nästan hälften av kommunerna särskild kompetens eller verksamhet. Däremot uppger en majoritet av kommunerna att de har beredskap när det gäller barn som upplevt våld, personer som utsatts för hedersrelaterat våld, kvinnor över 65 och kvinnor med missbruk.

Figur 5. Har kommunen särskild kompetens eller verksamhet som garanterar att stöd och skydd beaktar särskilda behov för följande personer som utsatts för våld i nära relationer?

Faktaruta: Skydd och stöd till våldsutsatta asylsökande och papperslösa kvinnor och deras barn

Hälften av kommuner svarar att de har kompetens eller verksamhet som garanterar att stöd och skydd beaktar särskilda behov för kvinnor utan permanent uppehållstillstånd, såsom personer som är asylsökande eller papperslösa. I Kvinnofridsbarometern 2015 uppgav fyra av tio kommuner att de hade kompetens i dessa ärenden. Behovet av kompetens inom området är stort efter den stora migration som skett sedan 2015. Många papperslösa vuxna, barn och unga samt ensamkommande asylsökande barn och unga känner inte själva till att det har rätt till akut ekonomiskt bistånd via socialtjänsten. Tidigare hade socialtjänsten underrättelseskyldighet att meddela polismyndigheten om papperslösa därför vågade många inte ta kontakt med socialtjänsten även om de var våldsutsatta och behövde skydd och stöd.

Många av Unizons jourer rapporterar att de har kontakter med papperslösa och asylsökande. Unizonjouren ATIM har genom ett samarbete med Malmö stad vikt en plats åt målgruppen i sitt skyddat boende. De ger stöd utifrån våldsutsattheten och därtill stöttar de genom att bland annat gå igenom asylprocessen för att se om det finns delar som inte är beprövade, lyfta eller hanterade i ärendet. Jouren har även kontakter med papperslösa kvinnor i öppenmottagningen. Mellan 2012 och 2016 fick fyra av de sex kvinnorna som bodde i ATIM:s skyddade boende permanent uppehållstillstånd.

1.5 Fem av tio kommuner ger inte stöd till permanent bostad efter våldsutsatthet

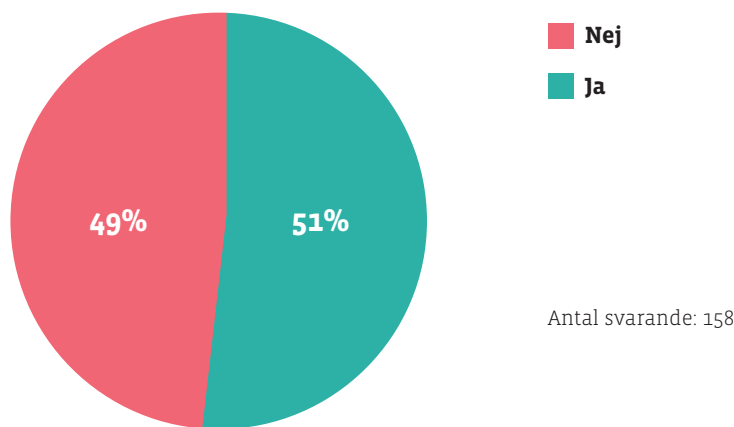
En utmaning för många kvinnor och barn som tvingats fly sina hem på grund av mäns våld är att få tillgång till en permanent bostad. Fem av tio kommuner saknar rutiner för att ge stöd i att få tillgång till permanent bostad. I Kvinnofridsbarometern 2015 uppgav tre av tio kommuner att de inte hade rutiner för att ge stöd till permanent boende för våldsutsatta.

Det blir inte bättre och utvecklingen bekräftas av Unizons jourer, under 2016 bodde kvinnor i snitt 61 dygn på kvinnojurens skyddade boende, jämfört med 40 dygn 2012. Boendetiden har alltså ökat 50 procent på fyra år.

Om kvinnan och hennes barn inte får tillgång till en bostad efter tiden i skyddat boende går en stor del av den genomförda insatsen förlorad, eftersom det är vanligt att enda boendialternativ är att gå tillbaka till förövaren. Många kvinnor och barn lämnas med denna svåra uppgift efter tiden på exempelvis skyddat boende och Socialtjänsten hänvisar ofta till tillfälliga och osäkra boendelösningar såsom hotellhem eller dyra andrahandslägenheter. Detta riskerar att utsätta kvinnan och barnen för fara då hon kan behöva röja sin identitet, exempelvis på andrahandsmarknaden. Många kvinnor och barn behöver leva med skyddade personuppgifter och för denna grupp är den reguljära bostadsmarknaden idag ett stort problem, då man hänvisas exempelvis till Blocket och Facebook för att söka bostad. Den generella bostadsbrist som finns i Sverige idag drabbar denna grupp extra hårt. Drygt hälften av kommunerna säger sig erbjuda hjälp på olika sätt med detta. Oftast handlar det då inte om formaliserad hjälp till ett nytt, tryggt permanent boende utan snarare om förturssystem, hjälp vid kontakter med hyresvärdar, hjälp att söka på andrahandsmarknaden, hyresgarantier eller möjlighet till tillfälliga boenden. Ofta

uppger kommunerna att det inte finns skriftliga och övergripande rutiner för detta utan att det blir individuella lösningar i de fall det inte går att lösa på annat sätt. Detta vittnar om en stor godtycklighet som kan leda till rättsosäkerhet för kvinnor och barn gällande denna centrala fråga. Det är värt att notera att drygt en fjärdedel av de kommuner som uppger att de ger stöd i att få tillgång till permanent bostad inte erbjuder utslusningslägenhet. Hälften av alla kommuner erbjuder ingen hjälp alls, vilket innebär att de kvinnor och barn som tvingats fly sina hem på grund av mäns våld på egen hand måste försöka hitta boende. En svår uppgift då våldet ofta även varit ekonomiskt, mannen kan ha tagit lån i kvinnans namn och lämnat henne med betalningsanmärkningar.

Figur 6. Ger kommunen våldsutsatta kvinnor stöd i att få tillgång till permanent bostad?

“Vi utför men saknar rutin” ÅNGE KOMMUN

“Det finns dåligt med bostäder i kommunen, men vi försöker i varje enskilt ärende att hjälpa till och stötta klienten med att hitta boende. Stort problem överlag att hitta bostäder”

SVALÖV KOMMUN

“Förtur hos det kommunala bostadsföretaget har tagits bort. Kan finnas möjlighet att få lägenhet genom Socialtjänsten”

ÖSTERSUNDS KOMMUN

“Finns inte dokumenterat men försök till stöd i att söka annat boende ges” GULLSPÅNGS KOMMUN

“Inte enligt rutin men varje ärende behandlas individuellt”

SÄTERS KOMMUN

“Finns ingen fastställd rutin men kan ändå lösas i det enskilda fallet genom samarbete med kommunens bostadsbolag ” DALSED SKEDS KOMMUN

Faktaruta: Våldsutsatta blir bostadslösa

Många kvinnor och barn som flytt en våldsam man och pappa har också tvingats lämna sina hem. Efter tiden på skyddat boende väntar förhoppningsvis en ny vardag och ett liv fritt från våld i ett tryggt och långsiktigt hem. Tyvärr är väntan onödigt lång för många, då svårigheterna att få en bostad och alltså kunna flytta ut från det skyddade boendet är stora. Många som varit utsatta för våld har tvingats sjukskriva sig eller vara borta från arbetet. Deras partner kan ha tagit lån i deras namn, gett dem betalningsanmärkningar eller spelat bort deras pengar. Då är det svårt att hävda sig på den tuffa bostadsmarknaden bland privata hyresvärdar. Det är därför avgörande att kommunerna har rutiner för att stötta våldsutsatta kvinnor att få tillgång till en permanent bostad, särskilt då det i många kommuner råder brist på allmännyttan och förturssystem. Det är på grund av svårigheterna att flytta ut från skyddat boende som kvinnojourernas skyddade boendena är fullbelagda och jourerna tvingas neka sju av tio sökande plats.

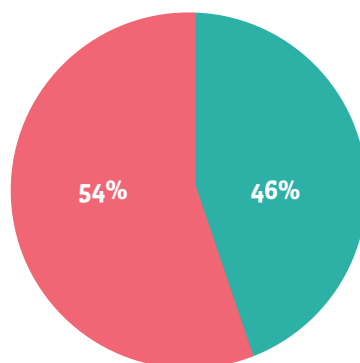
1.6 Nära hälften av kommunerna arbetar för att förändra attityder

Att arbeta med att förändra attityder, särskilt riktat till unga människor, är en viktig insats i ett förebyggande arbete mot mäns och killars våld. Genom sådana förebyggande insatser kan kommunen verka för att grogrunden för våldet minskar. 46 procent av kommunerna uppger att de under de senaste två åren genomfört regelbundna aktiviteter med syfte att förändra attityder och värderingar kring genus och våld. Attitydförändringar med en ansats att förändra stereotypa föreställningar om kön har visat sig mest framgångsrikt för att förebygga våld enligt WHO, Världsbanken och FN. Därför är det positivt att många kommuner har detta fokus. Av kommentarerna framgår dock att ambitionerna varierar, men det är ändå att betrakta som positivt att en så pass hög andel kommunerna har någon form av insats på området. Vanligast är projekt eller aktiviteter på skolor, och i andra hand olika former av utbildningsinsatser riktad till personal inom kommunen, såsom handläggare och skolpersonal. Dock visar Unizons rapport Bygg bra före – En undersökning av kommunernas förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor från 2014, där kommunerna fick specificera hur de arbetar förebyggande, att enbart tio kommuner av 211 svarande hade ett genusperspektiv i arbetet. Skillnaderna i resultaten tyder på att kunskapen är låg kring vad som faktiskt utgör ett våldsförebyggande arbete. I regeringens nationella strategi för att bekämpa mäns våld mot kvinnor lyfts det förebyggande arbetet och kravet att alla unga ska nås av våldsförebyggande arbete med ett genusperspektiv. Kommunerna kommer att behöva satsa och samarbeta med civilsamhällets organisationer, och speciellt med kvinnojourerna, tjejjourerna och ungdomsjourerna för att det ska bli verklighet.

Figur 7. Har kommunen under de senaste två åren genomfört regelbundna aktiviteter med syfte att förändra attityder och värderingar kring genus och våld?

■ Nej
■ Ja

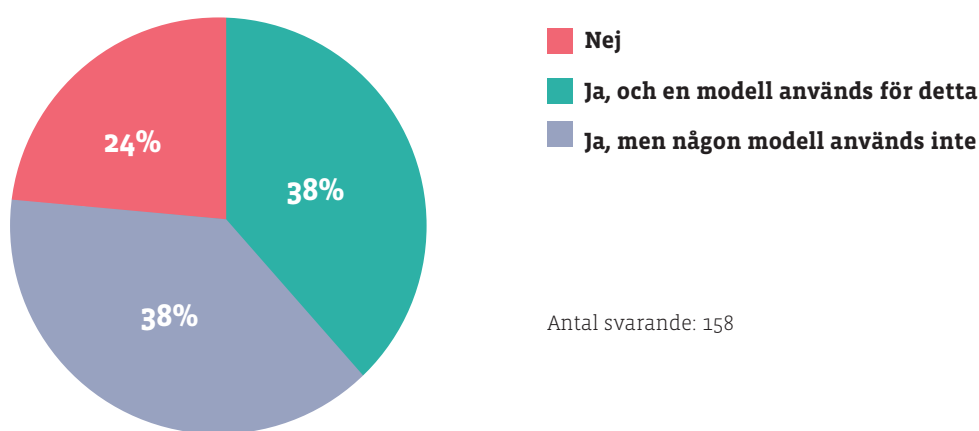
Antal svarande: 155

1.7 Var fjärde kommun arbetar inte alls med att motivera förövare att delta i beteendeförändrande insatser

Ett sätt att motverka våld är att ha insatser för att förändra beteende hos förövarna, så kallad tertiär prevention. Det är dock en utmaning att få förövare att delta i beteendeförändrande program, och särskilda motiverande åtgärder krävs därför för att få förövarna att delta i dessa insatser. På frågan om kommunerna genomför särskilda åtgärder för att motivera förövare till deltagande i beteendeförändrande insatser svarar var fjärde kommun nej (24 procent). Något färre kommuner arbetade med frågan i den tidigare undersökningen 2015, dock hade flertalet kommuner då uppgivit att detta var ett mycket viktigt utvecklingsområde. Tyvärr finns det heller inget nationellt stöd till kommunerna i denna fråga. Socialstyrelsen har sedan 2012 ett regeringsuppdrag att ta fram evidensbaserade metoder och sätt att motivera förövare till beteendeförändrande insatser, än har inte det uppdraget slutförts och någon fungerande metod har ännu inte presenterats. Fyra av tio (38 procent) av kommunerna svarar att de genomför motiverande åtgärder, men att någon modell inte används. Avsaknaden av metodik är mycket oroande, eftersom arbetet tenderar att bli godtyckligt och bygga på den enskilde socialsekreterans vilja och förkunskap. Det är däremot 38 procent av kommuner som uppger att de använder en modell som de arbetar efter. Alternativ till våld (ATV) är den modell som flest kommuner uppger som metod.

Figur 8. Genomför kommunen särskilda åtgärder för att motivera förövare till deltagande i beteendeförändrande insatser?

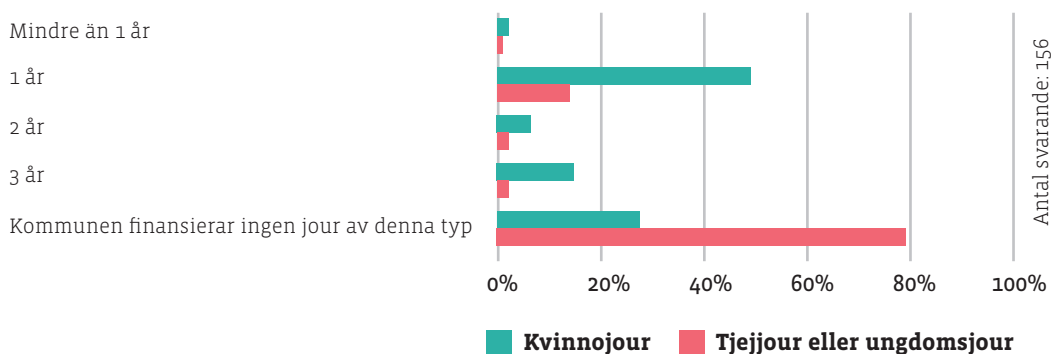
1.8 Majoritet ger finansiering för ett år i taget

En förutsättning för att kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer ska kunna planera och utveckla sina verksamheter på ett bra sätt är att de ekonomiska ramarna inte är alltför kortsiktiga. Om kommunen fattar beslut om finansiering ett år i taget innebär det en ständigt osäker framtid, vilket bidrar till en otrygghet i verksamheten och försvårar en långsiktig planering och utveckling. På motsvarande sätt kan beslut om finansiering för tre år eller mer väsentligt förbättra möjligheterna till att förbättra kvaliteten och skapa bättre verksamheter. Två av tio kommuner erbjuder finansiering för tre år för sina ideella jourer. I undersökningen framgår att de allra flesta kommuner tar inriktningsbeslut eller motsvarande för finansiering till de ideella jourerna ett år i taget, närmare hälften av kommunerna gör detta. Ett antal kommuner arbetar dock mer långsiktigt. Var femte

kommun tar beslut för två eller tre år. Dessa kommuner är föredömen när det handlar om att skapa goda förutsättningar för jourerna att utveckla sina verksamheter. Ungefär var fjärde kommun finansierar ingen kvinnojour.

När det gäller tjejjourer och ungdomsjourer är det klart färre kommuner som uppger att de finansierar. Knappt tre av tio kommuner finansierar någon jour av denna typ. Om finansieringen ges, ges den i första hand ett år i taget även här.

Figur 9. För hur långa perioder tar kommunen inriktningsbeslut eller motsvarande om finansiering till ideella kvinnojourer och tjej- eller ungdomsjourer?

Faktaruta: Kortsiktig, bristfällig och osäker finansiering

En förutsättning för att kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer ska kunna planera sina verksamheter i form av till exempel bemanning, boendeplatser, sammansättning av samtalsgrupper och underhåll av lokaler och boende är att deras finansiering inte är projektstyrd eller kortsiktig. De flesta kvinnojourer får sin fasta finansiering i form av föreningsbidrag och placeringsavgifter när socialtjänsten placerar en kvinna i skyddat boende på juren. Driftkostnaden för många av Unizons kvinnojourer med skyddat boende täcks inte av placeringsavgifterna, vilket innebär att placeringen i realiteten subventioneras av jourerna, ofta genom ideell arbetskraft. Under 2015 till 2018 har regeringen öronmärkt 100 miljoner per år som ska gå till kvinnojourerna och tjejjourerna med ambitionen att detta ska ge mer långsiktighet. Tyvärr har bidragen varit svåra att ta del av och en del pengar har inte delats ut.

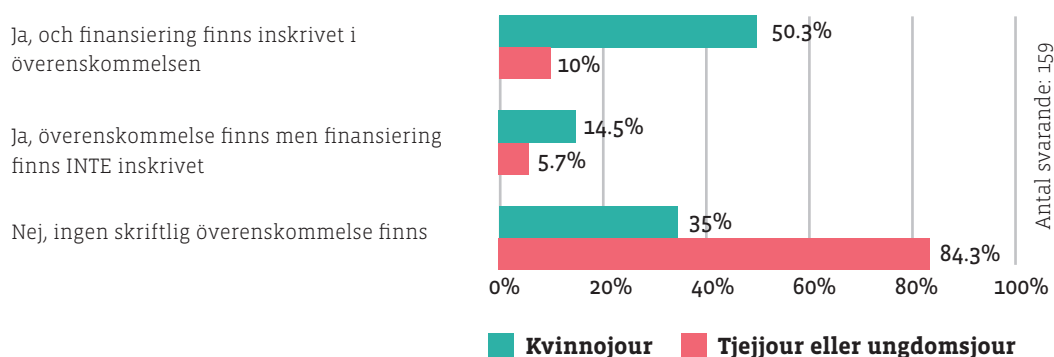
Skriftliga överenskommelser med lokala kvinnojourer i sex av tio kommuner

65 procent av kommunerna svarar att de har en överenskommelse med lokal eller närliggande kvinnojour, antingen med finansiering inskrivet i avtal eller inte. Övriga har alltså ingen skriftlig överenskommelse, vilket pekar på att ett strukturerat samarbete saknas i dessa kommuner. Detta resultat är i princip oförändrat sedan tidigare Kvinnofridsbarometer. Det är bekymmersamt då många kommuner i Kvinnofridsbarometern 2015 uppgav att de var på väg att sluta avtal/överenskommelse med

sin lokala jour. Då jourer i många kommuner har flera viktiga roller i kvinnofridsarbetet är det anmärkningsvärt att så många kommuner saknar skriftlig överenskommelse.

När det gäller tjejjourerna och ungdomsjourerna är det endast drygt 12 procent av kommunerna som har överenskommelser som är kopplade till finansiering. 18 procent av kommunerna har skriftliga avtal med tjejjour eller ungdomsjour, i Kvinnofridsbarometern 2015 uppgav 14.7 procent av kommunerna att de hade det.⁶ Flera kommuner uppger att det saknas jourer av denna typ i kommunen, och i något fall ingår den i kvinnojouren. Att det inte finns någon tjej- eller ungdomsjour i den egna kommunen bör dock inte vara något hinder för att ge stöd till en närliggande jour, som kan bidra med viktigt stöd till unga.

Figur 10. Finns skriftliga överenskommelser mellan socialnämnden och lokal eller närliggande ideell jour av följande typ?

”Vi har en avsiktsförklaring för tre år som medvetet är över mandatperioden för att det inte ska vara beroende av valändringar” MALMÖ STAD

”Kvinnjour och tjejjour samverkar med kommunen men ingen skriftlig överenskommelse. De söker och får föreningsbidrag årligen.” LUNDS KOMMUN

”Ingen skriftlig överenskommelse men ett bra informellt samarbete” TRANÅS KOMMUN

”Kommunen bekostar handledning till den ideella tjejjouren och kvinnojouren” TROLLHÄTTANS KOMMUN

”TRIS – tjejers rätt i samhället kommer från och med 201701 ha ett IOP med Uppsala kommun som omfattar 1.7 mnkr”

UPPSALA KOMMUN

”Jouren har beviljats statliga pengar de senaste åren vilket har gjort att de nästan inte fått någonting av kommunen. De får hyran betald av kommunens bostadsbolag” ARVIDSJAUR KOMMUN

1.9 Behov av formaliserat samarbete

För att uppdraget att ge skydd och stöd till kvinnan och barnet ska kunna utföras på ett rättssäkert sätt är det avgörande att samarbetet mellan socialnämnden och den ideella jouren är formaliserat. Antal kommuner som har skriftliga överenskommelser med en ideell kvinnojour är i princip lika många som tidigare Kvinnofridsbarometer. En överenskommelse, avsiktsförklaring eller avtal innebär en fastställd relation mellan parterna som gör att arbetet kan planeras på längre sikt. Jouren kan till exempel förbereda och planera för placeringar och socialsekreterare kan ha kännedom om vem de ska kontakta när ett behov av stöd och skydd uppstår på grund av våldsutsatthet.

1.9.1 Endast 15 % av kommunerna har en skriftlig överenskommelse med en tjejjour

Två av tre (65 procent) kommuner har en skriftlig överenskommelse med en kvinnojour, men endast 15 % av kommunerna uppger att de har en skriftlig överenskommelse med en tjejjour. Flera kommuner har kommenterat att de inte finns någon tjejjour i kommunen, men det är samtidigt flera kommuner som har överenskommelser med den kvinnojour som istället ligger i grannkommunen.

1.9.2 Tjejjourerna och ungdomsjourerna står utan ekonomisk bas

Tjejjourers och ungdomsjourers roll i kommuner är främst att förebygga killars våld och att stärka och stödja unga. De stöttar och stärker främst unga tjejer och kontakten sker till största del via chatt. Jourerna har telefonsamtal, mejl, chattkonversationer och fysiska samtal med unga som blivit utsatta för våldtäkt, sexuella övergrepp eller har frågor om relationer, kroppen, missbruk, självmordstankar och våld i nära relationer. Dessutom är många tjejjourer och ungdomsjourer ute i skolor och på fritidsgårdar och föreläser, de informerar och håller i grupper där ungdomar får prata om exempelvis våld och normer. Tjejjourer och ungdomsjourer spelar ofta en central roll i kommunernas förebyggande arbete. Deras arbete värderas högt av många politiker och andra organisationer och ses som en nödvändig del i arbetet med att nå ut till gruppen unga. 2016 var Unizons tjej- och ungdomsjourer Sveriges största aktör för stöd på nätet, med nära 30 000 stödkontakter.

Eftersom unga är överrepresenterade som både utsatta och förövare för brott i nära relationer och andra våldsbrott och dessutom i högre grad än vuxna lider av psykisk ohälsa⁷ är detta arbete centralt. I Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning 2016 uppgav var tionde ung tjej att hon utsatts för sexuella övergrepp under 2015. Ändå är det enbart 11,5 procent av kommunerna som har en överenskommelse med en tjejjour där finansiering finns inskrivet. Det betyder att jourerna till största del verkar utan någon fast ekonomisk bas och att arbetet de gör blir kortsiktigt på grund av att det inte går att säkra att medel finns, exempelvis för nästkommande år eller termin.

7

Brott i nära relationer, Stockholm: Brottsförebyggande rådet; 2014:8, Hjältar och monster, Stockholm: Ungdomsstyrelsen; 2013, Folkhälsan i Sverige, årsrapport 2013, Stockholm: Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten; 2013

Unizon uppmanar Sveriges kommuner att:

- **Inrätta en handlingsplan där kommunen tar ett helhetsgrepp när det gäller bostad till våldsutsatta kvinnor och barn.** Det behövs olika former av utslussningsboenden, förturslägenheter, hyresgarantier från kommunen, billiga hyresrätter, samarbeten med andra aktörer och fungerande och kända rutiner inom kommunen.
- **Satsa på våldsförebyggande insatser med ett genus- och maktperspektiv riktat till barn och unga och inkludera kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourerna i arbetet.** Attitydförändrande insatser med fokus på stereotypa föreställningar om kön har visat sig framgångsrika i att förebygga våld enligt WHO, Världsbanken och FN. Genom långsiktiga insatser riktade till barn och unga går det att motverka våldet innan det har skett.
- **Inrätta strukturerat arbete med förövare för att förändra beteenden.** Kontakten med förövare måste i första hand utgå ifrån den utsattas säkerhet och insatser måste inkludera ett genus och maktperspektiv. Det krävs ett utökat arbete att fånga upp förövare och motivera dem till behandling för att mäns våld ska upphöra.
- **Ta inriktningsbeslut om långsiktig finansiering av lokala eller närliggande kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer.** Kvinnofridsarbete är inget projekt. Långsiktighet behövs för att kunna garantera att stöd och skydd finns tillgängligt och är i ständig utveckling. De kommuner som menar att det inte går att ta inriktningsbeslut som sträcker sig över ett år i taget bör titta närmare på de cirka fyrtio kommuner som har lyckats med motsatsen. Unizon förespråkar modellen IOP Idéburet-Offentligt Partnerskap, en formaliserad samverkansform mellan en kommun och en idéburen organisation som bygger på ömsesidighet, samverkan och tydlig ansvarsfördelning, med finansiering inskrivet.
- **Formalisera samarbete med och finansiera tjejjour och ungdomsjourerna.** Det måste till mer pengar till de organisationer som når dem som är mest utsatta för killars och mäns våld: nämligen unga. Arbete med unga kan inte stå vid sidan om ordinarie arbete mot våld. Unizons tjejjourer och ungdomsjourer var med nära 30 000 stödkontakter Sveriges största aktör för stöd på nätet.
- **Genomföra behovsanalyser av i vilken omfattning och vilka insatser som behövs för att kunna garantera stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor, unga och barn.** Analysen ska ta hänsyn till eventuella särskilda behov utifrån till exempel missbruk, funktionsnedsättning och/eller ålder. Behovsanalysen måste beakta hur en individs behov kan ändras över tid och se till behov på akut, kort och lång sikt.
- **Använda sig av existerande nationell statistik från till exempel Brå eller NCK, och bryta ned lokalt för kostnadseffektiva behovsanalyser.** Detta istället för att göra egna kostsamma kartläggningar, då ekonomiska investeringar är nödvändigt inom andra delar av kvinnofridsarbetet.
- **Utveckla samarbete över kommungränserna för att täcka behovet av insatser och specialiserade insatser.** Det behövs en bredd av insatser men behovet varierar lokalt och det är därför ofta tillräckligt att en kommun inom en region har en specialiserad verksamhet i ideell eller kommunal regi som flera kommuner kan använda sig av.

Barn som upplever våld

En stor del av kvinnorna som tvingas fly mäns våld gör det tillsammans med sina barn. På kvinnojourernas skyddade boenden bor fler barn än kvinnor. Barnen har egna upplevelser av våldet och egna behov av stöd.

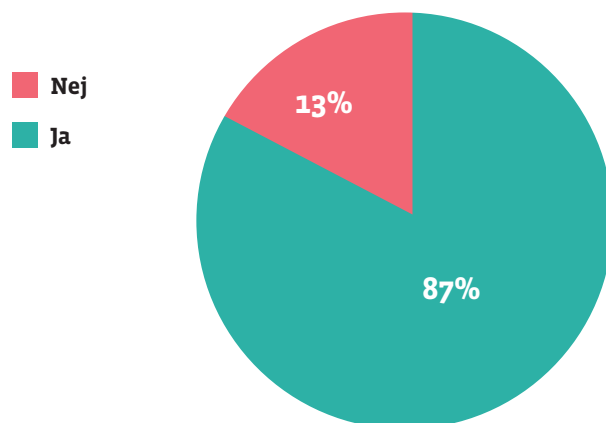
13 procent av kommunerna uppger att de saknar kompetens eller verksamhet som kan garantera stöd och skydd för barn som upplevt våld. Detta trots att barns ställning som brottsoffer och rätt till stöd, när de hört eller sett pappas våld mot mamma eller blivit direkt utsatta för våld av en förälder, är lagstadgat.

Enligt Rädda Barnen lever var tionde barn i Sverige med en pappa eller styvpappa som utsätter mamma för våld. Forskning visar att barns upplevelser av pappas våld mot mamma kan få allvarliga konsekvenser jämförbara med barns upplevelser av krig, tortyr, utsatthet och flykt. Hemmet, som ska vara den plats som inger trygghet, blir istället den plats som är starkt kopplad till hot och våld.

”Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver” - Socialtjänstlagen

25

Figur 11. Har kommunen särskild kompetens eller verksamhet som garanterar att stöd och skydd beaktar särskilda behov för barn som upplevt våld?

2.1 Majoritet av kommunerna saknar skriftlig rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende

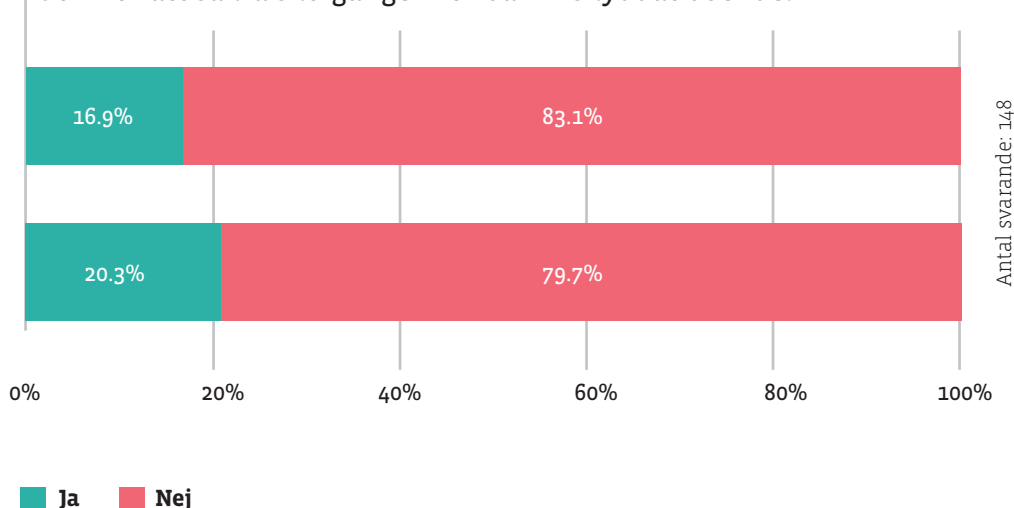
Åtta av tio kommuner uppger att de saknar en skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende. Det saknas både för förskola och för skola, trots att skolplikt råder. Siffrorna är alarmerade mot bakgrund av att denna fråga varit på agendan under flera år. Frågan har lyfts i media, och Unizon har även i andra undersökningar visat att många kommuner brister i arbetet för att säkerställa att barn som

lever på kvinnojourer fullföljer sin skolplikt.

När barn upplevt våld och kommer till ett skyddat boende är det av yttersta vikt att barnet i den mån det går får fortsätta med de rutiner som ingår i barnets liv. Att få gå till förskolan eller skolan är centralt i de flesta barns liv. Majoriteten av barn som vistas på kvinnojour kan tyvärr inte fortsätta att gå i sin tidigare förskola eller skola på grund av säkerhetsskäl, det är för farligt då de lever under hot om våld. Då måste det finnas flexibla och snabba lösningar mellan kommunerna så att barnet i den mån det går får ha samma rutiner som tidigare. Unizons kvinnojourer vittnar om att det många gånger blir en fråga mellan hemkommunen och vistelsekommunen vem som ska bära ansvaret för barnets skolgång, på grund av ekonomiska incitament. Denna process kan dra ut på tiden och barnet hamnar då mellan stolarna. Detta är naturligtvis oacceptabelt. Att missa skolan kan innebära stora konsekvenser som att barnen hamnar efter eller måste gå om en årskurs. Det blir extra viktigt för barnets utveckling att skolgången säkras när förhållandena hemma är osäkra. Att förutsättningarna blir så jämlika som möjligt genom barnets närvaro i skolan har understrukits genom att många skolor satt upp regler om att barn inte får frånvara på grund av att till exempel föräldrarna åker på semester med familjen. Att jämföra denna strikta närvaroplikt med avsaknaden av rutiner för att säkra gruppen barn som bor på skyddat boendes skolgång ger en bild av snedfördelade prioriteringar. Även för de mindre barnen är det viktigt med kontinuitet. Är barnet van att gå på förskola bör detta behov tillgodoses.

Det kan många gånger vara avgörande för ett barns hälsa och utveckling och ska inte reduceras till en fråga om ekonomiska resurser, i slutändan blir detta dyrare för samhället i helhet. Tyvärr fungerar det fortfarande dåligt ute i landets kommuner. Skolplikten är ytterst ett kommunalt ansvar och det är därför av allra största vikt att kommuner säkerställer att barn som bor i skyddat boende får rätt till sin skolgång. Ett viktigt steg är att genom tydliga och skriftliga rutiner se till att garantera barns skolgång.

Figur 12. Har kommunen en skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende?

2.2 Tre av fyra kommuner beviljar insatser även om bara en vårdnadshavare godkänt

När en förälder utsatt den andra för våld är det vanligt att denna också utövar makt genom att motsätta sig att barnet får stöd. Det är samtidigt ett sätt att förneka sina brott och försvåra för barnets möjlighet att må bättre. Det drabbade barnet kan då inte få relevant hjälp och stöd. För detta har krävts att föräldrarna gemensamt begär denna hjälp. Alternativet är att den förälder som inser att barnet mår dåligt får söka och erhålla ensam vårdnad och därmed själv kan se till att barnet får hjälp, vilket är en process som tar tid. För att komma runt detta gjordes en lagförändring i föräldrabalken 2012 om att socialtjänsten kan besluta att vidta åtgärder med hänsyn till barnets bästa utan båda vårdnadshavares samtycke. Åtgärderna kan gälla psykologisk eller öppna former av behandling, utseende av kontaktperson och utredning.

Numera får alltså socialnämnden besluta att åtgärden vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa. Det krävs inte längre lång väntan på förhandlingstider i domstol för att få frågan prövad.

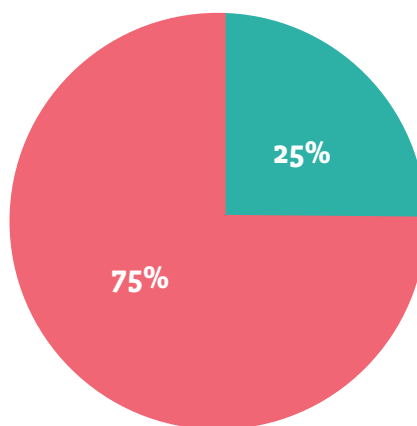
Av undersökningen framgår dock att drygt var fjärde kommun inte beviljar insatser om bara en vårdnadshavare godkänner. Det är något färre kommuner som godkänner insatser i denna mätning jämfört med den förra.

Siffrorna tyder på att flera kommuner fortfarande inte känner till lagförändringen eller väljer att inte tillämpa den, vilket är anmärkningsvärt, särskilt ur ett barnperspektiv.

Figur 13. Under vilka förutsättningar beviljar ni insatser till barn under 18 år som upplevt pappas våld mot mamma där båda föräldrarna är vårdnadshavare?

- **Insats ges endast om båda vårdnadshavarna godkänner**
- **Insats ges om en av vårdnadshavarna godkänner**

Antal svarande: 139

Unizon uppmanar Sveriges kommuner att:

- **Säkerställa skolgång och förskolegång för barn som bor på kvinnojour.** Det måste finnas en skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin kring detta för att personal på socialtjänsten ska ordna med byte av skola efter flytt till kvinnojour, hemunderundervisning där eller skolskjuts till den gamla skolan eller förskolan.
- **Garantera att det finns personal och verksamheter med särskild kompetens för stöd och skydd av barn som upplever våld.** Kommuner måste upphöra att bryta mot socialtjänstlagen och ta ansvar för att barn får det stöd de har rätt till. Att negligera barn ger allvarliga konsekvenser på lång sikt.
- **Säkerställa att barn som bor med sin mamma i skyddat boende aldrig ska ha umgänge med en pappa eller styvpappa som utövar våld mot mamman och barnet.**
- **Barn som upplevt våld ska beviljas insatser med bara den ena vårdnadshavarens samtycke.** All personal måste känna till att ett barn har rätt att få stödsamtal även om pappa som har slagit mamma motsätter sig det.

Kompetens, resurser och prioritet

En undersökning gjord av Sveriges kommuner och landsting där framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet⁸ har studerats visar på att det som gör kommuner framgångsrika inom området är kontinuerlig kompetensutveckling, tydlig och långsiktig budget för arbetet och att det finns uppsatta mål som lyfts in i kommunernas ordinarie ledningsarbete. Unizons undersökning visar att det fortfarande finns påtagliga brister i kommunernas systematiska arbete på området. På frågan om vad av följande som gäller för kommunens arbete med mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer: 1) det finns mätbara mål, 2) det finns en politiskt beslutad handlingsplan eller motsvarande, 3) det finns öronmärkta medel avsatta för kommunens eget arbete och/eller 4) intern utvärdering av kommunens egen arbete inom området har gjorts under de senaste två åren, var det hela femton kommuner som svarade nej på samtliga alternativ. Utan något av detta på plats är det svårt att veta om arbetet som bedrivs är effektivt, möter behoven och om det finns anledning att utveckla nya insatser. Framförallt tyder det på en låg prioritering av frågan. Mätbara mål och analys av hur väl insatserna möter behoven är dessutom båda krav i Socialstyrelsens föreskrifter om våld i nära relationer.⁹

3.1 Brister i systematiskt arbete i många kommuner

Resultaten i Kvinnofridsbarometern 2017 visar att det finns brister i det systematiska arbetet på många håll. Sex av tio kommuner uppger att det saknas mål för arbetet, och nästan hälften av kommunerna har inte gjort någon utvärdering under de senaste fyra åren. Drygt åtta av tio kommuner har däremot en politiskt beslutad handlingsplan för arbetet. Dock uppger bara drygt fyra av tio av dessa att det finns mätbara mål för arbetet, något som innebär att handlingsplanerna blir svåra att följa upp. Hela fjorton kommuner svarar nej på samtliga svarsalternativen, vilket innebär att det i dessa kommuner finns påtagliga brister i det systematiska arbetet.

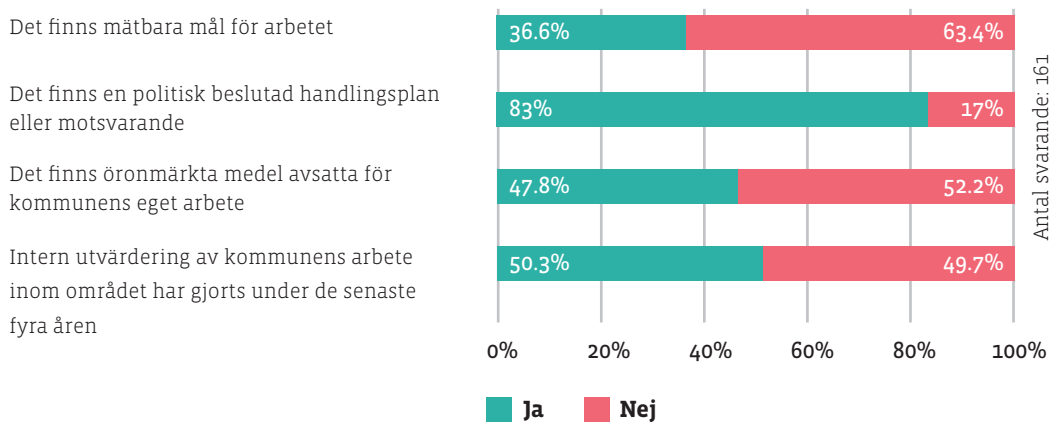
För att åstadkomma en långsiktighet och effekt i arbetet krävs att kommunen öronmärker de egna resurser som avsätts inom området kvinnofrid. Närmare hälften uppger att de har öronmärkta medel för kommunens arbete. Det kan dock vara så att ett antal av kommunerna här räknat in de statliga utvecklingsmedel de mottagit. Att kvinnofridsområdet saknar en egen budgetpost i kommunernas budget vittnar om att kommunerna fortfarande prioriterar området lågt. Nationellt sett har mäns våld mot kvinnor under lång tid varit ett område som ansetts viktigt att arbeta mot. Förutom de riktlinjer och förtydliganden som kommit från regeringens håll via Socialstyrelsen har även ekonomiska resurser satsats för att förbättra arbetet inom fältet. Utvecklingsmedel som är ämnade till att stötta upp kommunernas arbete i frågan började delas ut i mitten av 2000-talet och sedan 2016 kan kommuner rekvirera medel, vilket betyder att de kommuner som tackar ja får medel tilldelade enligt en fördelningsnyckel. De behöver alltså inte söka medel enligt tydliga mål och resultat, vilket förenklar och i sig torde öka långsiktigheten i kvinnofridsarbetet då de ekonomiska resurserna från staten blir mindre projektinriktade. 44 av 290 kommuner tackade nej till att rekvirera dessa medel 2016.¹⁰ Med statliga medel borde även små kommuner med mindre resurser ha möjlighet att genomföra förbättringar på kvinnofridsområdet.

8 Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet – en undersökning av utvecklingen av arbetet mot våld i nära relationer. SKL:2016

9 SOSFS 2014:4

10 Socialstyrelsen Dnr 9.1-4005/2016

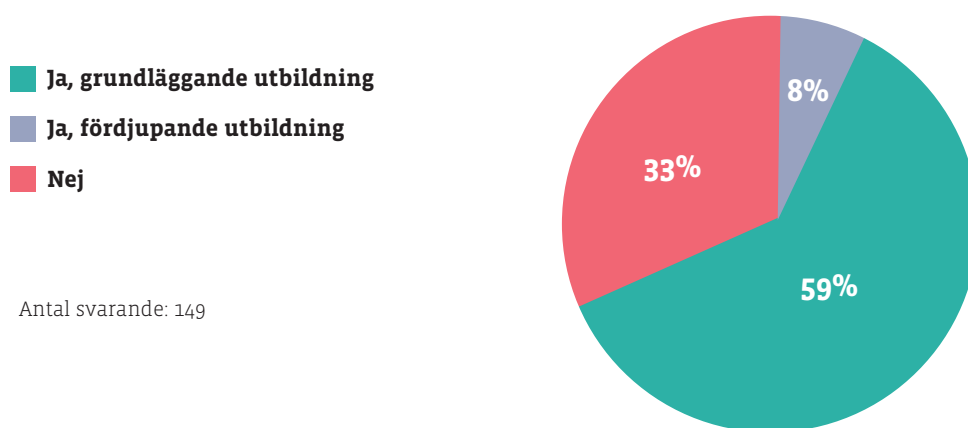
Figur 14. Vad av följande gäller för kommunens arbete med mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer?

3.2 Drygt hälften av socialcheferna har gått någon form av utbildning inom området

Att den högsta chefen inom förvaltningen har kunskaper om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är viktigt för utvecklingen av verksamheten och kan ses som ett tecken på att frågorna är prioriterade på högsta ledningsnivå. I drygt sju av tio kommuner har socialchefen gått någon form av utbildning. Knappt en av tio har gått en fördjupande utbildning och nära sex av tio har genomgått grundläggande utbildning. Detta innebär att nära en tredjedel inte har gått någon utbildning alls inom området.

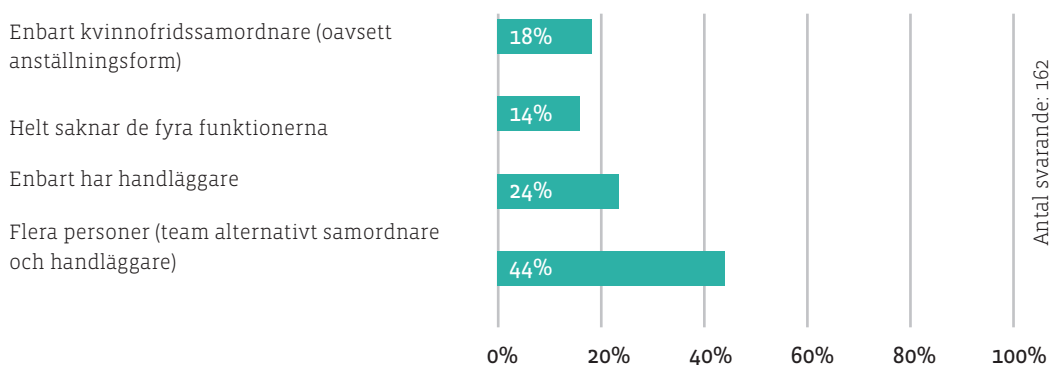
Figur 14. Har socialchef eller motsvarande gått utbildning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer?

3.3 En av sju kommuner saknar helt en funktion för kvinnofridsarbete

I en av sju (14 procent) av kommunerna finns det ingen funktion som ansvarar för kvinnofridsfrågor. Kommunerna har svarat att de varken har en kvinnofridshandläggare, kvinnofridssamordnare eller ett kvinnofridsteam sammansatt av personal som på olika sätt behandlar dessa frågor. Resultatet visar att flera kommuner negligerar att det finns problem med våldsutsatthet och att ett fokuserat arbete behövs för skydd och stöd. Detta innebär en stor rättsosäkerhet för våldsutsatta kvinnor och barn i minst 23 av Sveriges kommuner. Nära hälften av kommunerna har team eller samordnare och handläggare, vilket enligt Unizon ger en god organisatorisk struktur för arbetet. Samtidigt visar resultaten att drygt två av fem kommuner bara har handläggare, och inget kvinnofridsteam eller kvinnofridssamordnare. Det innebär att dessa kommuner saknar en funktion som har ett övergripande strategiskt ansvar för att driva arbetet framåt.

Figur 16. Andel kommuner med olika funktioner

3.4 Hälften av kommuner saknar permanent kvinnofridssamordnare

För att kommuner ska kunna erbjuda adekvat stöd till våldsutsatta kvinnor och barn som upplevt våld är funktionen kvinnofridssamordnare¹¹ avgörande. Unizons medlemmar framhåller detta och det bekräftas även i en rapport av Länsstyrelsen Stockholm där kommuner själva har svarat på frågan.¹² Trots det saknar cirka hälften (46 %) av kommunerna en tillsvidareanställd kvinnofridsamordnare. Generellt sett finns det ingen enhet inom socialtjänsten som arbetar specifikt med våld, vilket gör samordningen avgörande.

Kvinnofridssamordnaren har visat sig vara en framgångsfaktor för kommunernas arbete mot våld i nära relationer¹³, och bör följaktligen finnas i ett längre perspektiv så länge

11 Funktionen beskrivs som ett stöd i samordningen av insatser för att motverka mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och brukar ansvara för utvecklingsarbete och se till att övergripande rutiner, avtal, kartläggningar av behov och intern och extern samverkan finns på plats och fungerar.

12 Kvinnofridssamordnare - utredning av en nyckelfunktion, 2014:13, Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm; 2014.

13 Ibid

som kommuner uppvisar allvarliga brister¹⁴ i sitt arbete. Att ha en kvinnofridssamordnare är också ett bra sätt att säkerställa ett samordnat arbete mot våld i nära relationer. En undersökning från Länsstyrelsen i Stockholm som genomfördes under 2014 visade att kvinnofridssamordnare leder till ett bättre stöd för utsatta barn och vuxna och uppfattas som mycket positivt av externa samverkansparter, polis och kvinnojourer. Ungefär hälften uppger att de har en kvinnofridssamordnare som i första hand arbetar övergripande, antingen tillsvidareanställd eller projektanställd.

Kvinnofridssamordnare på kommunövergripande nivå en framgångsfaktor

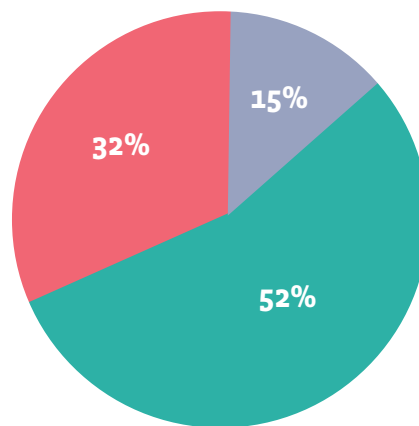
Länsstyrelsen framförde också i ovan nämnda rapport att det medför stora fördelar om kvinnofridssamordnaren har en övergripande placering på antingen kommun- eller förvaltningsnivå.

Närmare tillgång till beslutsfattande chefer gör det enklare att driva ett förändringsarbete. En övergripande placering ger också sakfrågan större legitimitet.

Resultaten i denna undersökning visar att samordnaren finns på förvaltningsnivå i strax över hälften av de kommuner som har denna funktion*, och närmare 15 procent har en kvinnofridssamordnare som arbetar kommunövergripande vilket betyder att kommunen har en hög prioritering av frågan. Både Trollhättan och Ronneby, de två kommuner som placerade sig överst i rankningen har en kommunövergripande kvinnofridsfunktion.

Figur 17. På vilken nivå inom kommunen är kvinnofridssamordnaren placerad?

- **Förvaltningsnivå (socialförvaltning eller motsvarande)**
- **Kommunövergripande nivå**
- **Enhetsnivå**

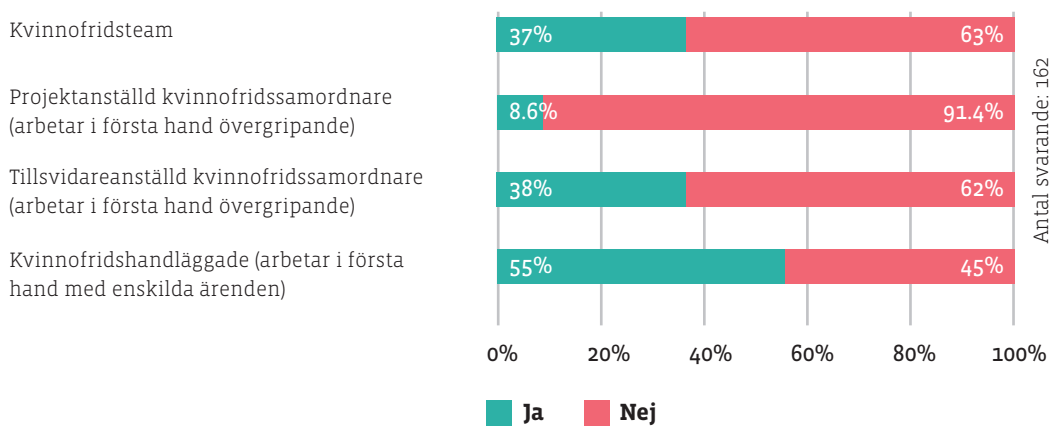
**Ett antal kommuner har svarat på denna fråga trots att de angett att de saknar samordnare. Dessa kommuner har rensats bort ovan.*

Antal svarande: 72

3.5 Flera kommuner saknar kvinnofridsteam

En organisation med tydliga ansvarsområden och särskilda funktioner som driver kvinnofridsarbetet är en viktig grund för ett framgångsrikt arbete. Att genom kvinnofridsteam samla ansvaret för exempelvis utredning av stödbehov och skyddade boenden eller praktisk hjälp, samtal och uppföljning för våldsutsatta kvinnor är ett bra sätt att organisera arbetet. Knappt fyra av tio kommuner svarar att de har kvinnofridsteam.

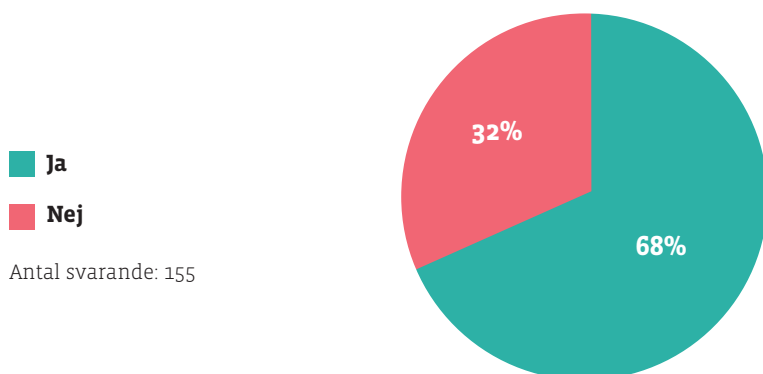
Figur 18. Vilka av följande funktioner har kommunen inom området mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer?

3.6 Nära en tredjedel saknar rutin för att ställa frågor om våld inom socialtjänsten

Många våldsutsatta kvinnor söker stöd och vård hos socialtjänst och hälso- och sjukvården utan att ange våld som egentlig bakomliggande orsak. Därför är det av stor vikt att rutinmässigt ställa frågor om våld för att upptäcka utsattheten. I Kvinnofridsbarometern 2017 uppger 7 av 10 kommuner att de har en vägledning eller motsvarande för att rutinmässigt ställa frågor om våld inom socialtjänstens olika verksamheter. I Kvinnofridsbarometern 2015 hade fyra av tio kommuner vägledning.

Figur 19. Har kommunen en vägledning eller motsvarande för att rutinmässigt ställa frågor om våld inom socialtjänstens olika verksamheter?

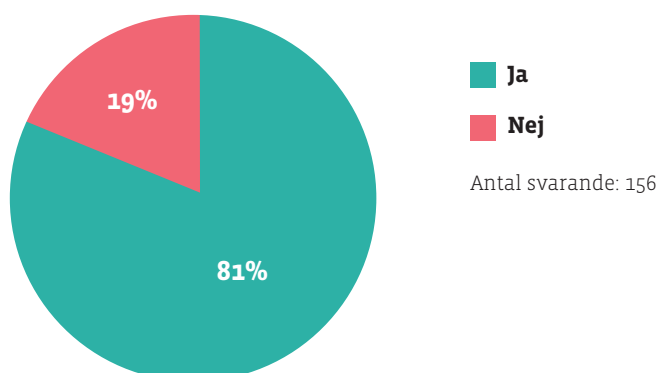

3.7 Åtta av tio säkerställer att alla medarbetare har grundläggande kunskaper

Ett annat sätt att förbättra möjligheterna att tidigt upptäcka våld är att alla inom socialförvaltningen har grundläggande kompetens när det gäller mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. En sådan grundläggande kompetens är också en viktig förutsättning för ett kvalitativt och effektivt arbete med frågorna.

Drygt åtta av tio kommuner uppger att de säkerställer att alla medarbetare inom socialtjänsten har grundläggande kunskaper om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation. Av kommenterarna framgår att ambitionerna varierar. Många kommuner har kurser för nyanställda, en del samarbetar med andra kommuner och i något fall sker vidareutbildningen på högskola. En stor andel uppger att utbildningen är webbaserad. Många uppger att de har återkommande utbildningstillfällen.

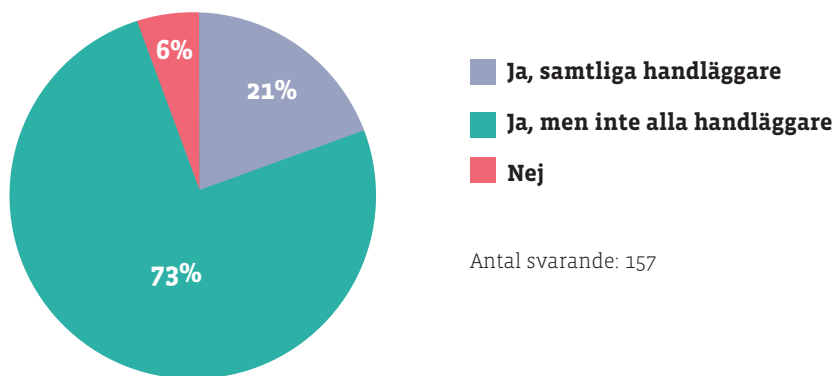
Figur 20. Säkerställer kommunen att alla medarbetare inom socialtjänsten har grundläggande kunskaper om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer?

3.8 Endast drygt två av tio kvinnofridshandläggare har gått fördjupade utbildningar

Att de handläggare som utreder behov hos våldsutsatta kvinnor och barn som upplevt våld har gått fördjupande utbildningar inom området är en förutsättning för att rätt stöd och insatser ska kunna ges. Endast drygt två av tio kommuner uppger att samtliga kvinnofridshandläggare gått fördjupad utbildning. I drygt sju av tio kommuner har fördjupad utbildning skett, men alla handläggare har inte utbildning. I sex procent av kommunerna har handläggare inom området inte gått fördjupad utbildning alls. Resultaten är att betrakta som anmärkningsvärda. De handläggare som är inriktade på att utreda frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer måste ha fördjupade kunskaper inom ämnet. De kunskaper som handläggare har med sig från högskolan är inte på något sätt tillräckliga för att hantera komplexa frågor som rör våld, och utbildning i detta ingår till exempel inte i socionomutbildningen ännu.

Figur 21. Har handläggare som utreder behov hos våldsutsatta kvinnor och barn som upplevt våld och förövare gått fördjupande utbildningar om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer?

Unizon uppmanar Sveriges kommuner att:

- **Skriva in kvinnofrid som ett eget budgetområde i kommunens budget.** Det måste finnas ekonomiska resurser till arbetet för att det ska genomföras.
- **Ta fram och tillämpa mätbara mål för kvinnofridsarbete i handlingsplaner för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.** För att veta om det arbete som genomförs uppfyller sitt syfte måste det finnas fastställda mål som går att utvärdera. Utvärderingar ska göras i samråd med inblandade parter såsom kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer. Även exempelvis polis, skola, hälso- och sjukvården bör vara delaktiga eftersom de också är en del i stödkedjan.
- **Inrätta permanenta funktioner för kvinnofrid på minst förvaltningsnivå eller kommunövergripande nivå.** Kvinnofridsamordnarnas funktion har visat sig vara en framgångsfaktor för kommunernas arbete med våld i nära relationer och bör därför permanentas istället för att finnas som projekt. För att undvika att arbetet blir personbundet bör kommunerna därtill ha en sammansättning av handläggare eller team som har kunskap i kvinnofrid.
- **Säkerställa att alla medarbetare och socialchefer har grundläggande kunskap om våld.** Eftersom en våldsutsatt kvinna, hennes barn och förövare kan ha kontakt med socialtjänst av andra angivna skäl än våld så är det viktigt att oavsett om personalen arbetar med äldreomsorg, funktionsnedsättning eller ekonomiskt bistånd kan identifiera varningstecken om våld.
- **Ha vägledning för att rutinmässigt ställa frågor om våld inom socialtjänstens olika verksamheter.** Många våldsutsatta kvinnor söker stöd och skydd hos socialtjänst utan att ange våld som egentlig orsak. För att upptäcka dessa är det avgörande att rutinmässigt ställa frågor om våld och ha en vägledning kring det.
- **Garantera att handläggare med särskilt utredningsansvar för våldsutsatta kvinnor, barn och förövare, gått vidareutbildning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.** Det är rättsosäkert att den person inom socialtjänst som ska vara specialist på området inte har fördjupad kunskap om våld.

Källförteckning

Anvisningar för att rekvirera utvecklingsmedel för 2017 för att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer och stöd till våldsutsatta kvinnor och barn m.m. Dnr 9.1-4005/2016, Socialstyrelsen; 2016

Anvisningar för blanketten Ansökan om utvecklingsmedel för att kvalitetsutveckla socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer, Dnr 12341/2012, Socialstyrelsen; 2012

Anvisningar för kommuner och stadsdelsförvaltningar som söker medel för 2013 för att kvalitetsutveckla socialtjänstens arbete för våldsutsatta kvinnor, barn som bevittnat våld och våldsutövare, Dnr 6.2.4-53074/2012, Socialstyrelsen; 2012

Anvisningar för kommuner och stadsdelsförvaltningar som söker medel för 2014 för att kvalitetsutveckla socialtjänstens arbete för våldsutsatta kvinnor, barn som bevittnat/ utsatts för våld och våldsutövare, Dnr 39428/2013, Socialstyrelsen; 2013

Att vilja se, vilja veta och att våga fråga – vägledning för att öka förutsättningarna att upptäcka våldsutsatthet, Stockholm: Socialstyrelsen; 2014

Barn som bevittnat våld mot mamma – en studie om kvinnor och barn som vistas på kvinnojourer i Göteborg, Almqvist, K & Broberg, A, Göteborg; Göteborg stad: 2004

Beskrivning och utvärdering av ideella kvinnojourer, Karolinska Institutet: 2010

Brott i nära relationer, Stockholm: Brottsförebyggande rådet; 2014:8

Folkhälsan i Sverige, årsrapport 2013, Stockholm: Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten; 2013

Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet – en undersökning av utvecklingen av arbetet mot våld i nära relationer i kommuner. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting; 2016

Fristad från våld, Stockholm: Socialstyrelsen; 2013

Hjältar och monster, Stockholm: Ungdomsstyrelsen; 2013

Kvinnofridsbarometern 2015, en undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, Stockholm: Unizon; 2015

Kvinnofridssamordnare – utredning av en nyckelfunktion, 2014:13, Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm; 2014

SOSFS 2014:4, Föreskrifter och allmänna råd, Våld i nära relation, Stockholm: Socialstyrelsen; 2014

SOU 1995:60 Kvinnofrid. Betänkande av kvinnovåldskommissionen

Skyddat boende för våldsutsatta personer 2011:6, Stockholm: Länsstyrelsen i Stockholms län; 2011

Tack för att ni frågar, Stockholm: Socialstyrelsen; 2002

Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa. Uppsala; Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK: 2014

Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld – Alla kommuners ansvar. Stockholm; Socialstyrelsen och Länsstyrelserna: 2009

Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, Slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013, Inspektionen för vård och omsorg (IVO): 2014

Ranking för Sveriges kommuner

Observera att fler kommuner deltog i Kvinnofridsbarometern 2015, vilket innebär att en kommun som förbättrat sin placering i rankingen jämfört med förra undersökningen inte nödvändigtvis bedriver ett bättre arbete.

Kommun	Län	Placering 2017	Placering 2015
Trollhättans stad	Västra Götalands län	1	6
Ronneby kommun	Blekinge län	2	1
Kristinehamns kommun	Värmlands län	3	17
Växjö kommun	Kronobergs län	3	2
Kristianstads kommun	Skåne län	5	6
Ludvika kommun	Dalarnas län	6	163
Linköpings kommun	Östergötlands län	7	90
Örkelljunga kommun	Skåne län	7	34
Hörby kommun	Skåne län	9	17
Västerås stad	Västmanlands län	10	11
Karlstads kommun	Värmlands län	11	9
Lerums kommun	Västra Götalands län	11	3
Skellefteå kommun	Västerbottens län	13	4
Katrineholms kommun	Södermanlands län	14	10
Hässleholms kommun	Skåne län	15	21
Malmö stad	Skåne län	15	12
Sigtuna kommun	Stockholms län	12	Detog ej
Falu kommun	Dalarnas län	18	119
Gävle kommun	Gävleborgs län	18	46
Arboga kommun	Västmanlands län	20	95
Falköpings kommun	Västra Götalands län	21	8
Huddinge kommun	Stockholms län	21	46
Jönköpings kommun	Jönköpings län	21	90
Strängnäs kommun	Södermanlands län	21	140
Storumans kommun	Västerbottens län	25	133
Eslövs kommun	Skåne län	26	Deltog ej
Gotlands kommun	Gotlands län	27	17
Härryda kommun	Västra Götalands län	27	154
Arjeplogs kommun	Norrbottnens län	29	138
Åmåls kommun	Västra Götalands län	30	131
Grums kommun	Värmlands län	31	59
Lunds kommun	Skåne län	32	Deltog ej
Skövde kommun	Västra Götalands län	32	21
Valdemarsviks kommun	Östergötlands län	34	200
Motala kommun	Östergötlands län	35	Detog ej
Sjöbo kommun	Skåne län	35	44
Umeå kommun	Västerbottens län	35	54
Botkyrka kommun	Stockholms län	38	46
Mora kommun	Dalarnas län	38	176
Åre kommun	Jämtlands län	38	65
Gislaveds kommun	Jönköpings län	41	74
Ale kommun	Västra Götalands län	42	21
Bodens kommun	Norrbottnens län	42	65
Hudiksvalls kommun	Gävleborgs län	42	46
Härnösands kommun	Västernorrlands län	42	98
Partille kommun	Västra Götalands län	42	59
Surahammars kommun	Västmanlands län	42	180
Svalövs kommun	Skåne län	42	59
Säters kommun	Dalarnas län	42	34
Svedala kommun	Skåne län	50	187

Danderyds kommun	Stockholms län	51	34
Karlskoga kommun	Örebro län	51	172
Orsa kommun	Dalarnas län	51	191
Leksands kommun	Dalarnas län	54	Deltog ej
Eskilstuna kommun	Södermanlands län	55	Deltog ej
Flens kommun	Södermanlands län	55	69
Norrköpings kommun	Östergötlands län	56	157
Kalmar kommun	Kalmar län	58	Deltog ej
Krokoms kommun	Jämtlands län	58	Deltog ej
Ljungby kommun	Kronobergs län	58	119
Ljusdals kommun	Gävleborgs län	58	98
Solna stad	Stockholms län	58	108
Mjölby kommun	Östergötlands län	63	12
Sundsvalls kommun	Västernorrlands län	64	133
Älvdalens kommun	Dalarnas län	65	199
Helsingborgs kommun	Skåne län	66	119
Laxå kommun	Örebro län	66	140
Ånge kommun	Västernorrlands län	66	133
Piteå kommun	Norrbottnens län	69	82
Stockholms stad	Stockholms län	69	26
Örebro kommun	Örebro län	69	54
Filipstads kommun	Värmlands län	72	128
Mölnåls kommun	Västra Götalands län	72	29
Smedjebackens kommun	Dalarnas län	72	90
Söderhamns kommun	Gävleborgs län	72	82
Uppsala kommun	Uppsala län	76	12
Håbo kommun	Uppsala län	77	32
Strömstads kommun	Västra Götalands län	77	182
Varbergs kommun	Hallands län	77	20
Bjurholms kommun	Västerbottens län	80	Deltog ej
Orust kommun	Västra Götalands län	80	59
Salems kommun	Stockholms län	80	149
Sävsjö kommun	Jönköpings län	80	Deltog ej
Töreboda kommun	Västra Götalands län	80	118
Alingsås kommun	Västra Götalands län	85	21
Båstads kommun	Skåne län	85	113
Färgelanda kommun	Västra Götalands län	85	Deltog ej
Gagnefs kommun	Dalarnas län	85	Deltog ej
Herrljunga kommun	Västra Götalands län	85	29
Lessebo kommun	Kronobergs län	85	113
Sollefteå kommun	Västernorrlands län	85	Deltog ej
Täby kommun	Stockholms län	85	140
Fagersta kommun	Västmanlands län	93	54
Kungsbacka kommun	Hallands län	93	54
Alvesta kommun	Kronobergs län	95	Deltog ej
Östersunds kommun	Jämtlands län	95	46
Strömsunds kommun	Jämtlands län	97	Deltog ej
Sundbybergs stad	Stockholms län	97	34
Åsele kommun	Västerbottens län	97	Deltog ej
Borås kommun	Västra Götalands län	100	26
Robertsfors kommun	Västerbottens län	100	Deltog ej
Staffanstorps kommun	Skåne län	100	34
Borgholms kommun	Kalmar län	103	74
Burlövs kommun	Skåne län	103	157
Oskarshamns kommun	Kalmar län	103	Deltog ej

Vilhelmina kommun	Västerbottens län	103	Detog ej
Norbergs kommun	Västmanlands län	107	198
Ystads kommun	Skåne län	107	Deltog ej
Arvika kommun	Värmlands län	109	Deltog ej
Borlänge kommun	Dalarnas län	109	Deltog ej
Hallstahammars kommun	Västmanland	109	12
Kinda kommun	Östergötlands län	109	Deltog ej
Vetlanda kommun	Jönköpings län	109	140
Falkenbergs kommun	Hallands län	114	126
Habo kommun	Jönköpings län	114	Deltog ej
Hofors kommun	Gävleborgs län	116	Deltog ej
Svenljunga kommun	Västra Götalands län	116	54
Upplands-Bro kommun	Stockholms län	116	Deltog ej
Vaxholms stad	Stockholms län	116	Deltog ej
Hultsfreds kommun	Kalmar län	120	138
Hylte kommun	Hallands län	120	176
Markaryds kommun	Kronobergs län	120	98
Aneby kommun	Jönköpings län	123	133
Arvidsjaurs kommun	Norrbottnens län	123	157
Askersunds kommun	Örebro län	123	149
Höörs kommun	Skåne län	123	Deltog ej
Lindesbergs kommun	Örebro län	123	98
Skurups kommun	Skåne län	123	34
Marks kommun	Västra Götalands län	129	32
Sorsele kommun	Västerbottens län	129	140
Vadstena kommun	Östergötlands län	129	157
Dals-Eds kommun	Västra Götalands län	132	Deltog ej
Hallsbergs kommun	Örebro län	132	65
Timrå kommun	Västernorrlands län	132	140
Ulricehamns kommun	Västra Götalands län	132	Deltog ej
Lomma kommun	Skåne län	136	176
Nacka kommun	Stockholms län	136	59
Trelleborgs kommun	Skåne län	136	59
Bollebygd kommun	Västra Götalands län	139	Deltog ej
Grästorps kommun	Västra Götalands län	139	Deltog ej
Sandvikens kommun	Gävleborgs län	139	164
Tyresö kommun	Stockholms län	139	46
Boxholms kommun	Östergötlands län	143	Deltog ej
Älvkarleby kommun	Uppsala län	144	Deltog ej
Norsjö kommun	Västerbottens län	145	26
Tranås kommun	Jönköpings län	145	148
Ljusnarsbergs kommun	Örebro län	147	193
Gullspångs kommun	Västra Götalands län	148	34
Nora kommun	Örebro län	148	Deltog ej
Tranemo kommun	Västra Götalands län	148	Deltog ej
Årjängs kommun	Värmlands län	148	173
Hagfors kommun	Värmlands län	152	173
Vimmerby kommun	Kalmar län	152	43
Mariestads kommun	Västra Götalands län	154	95
Tingsryds kommun	Kronobergs län	154	Deltog ej
Lycksele kommun	Västerbottens län	156	Deltog ej
Finspångs kommun	Östergötlands län	157	113
Dorotea kommun	Västerbottens län	158	Deltog ej
Sölvesborgs kommun	Blekinge län	159	168

Metod för rangordning

Kommunernas svar har betygssatts och utifrån betygen har en rangordning gjorts. En kommun som har fått bra betyg behöver inte nödvändigtvis vara en kommun som i alla avseenden har ett väl utvecklat arbete med kvinnofrid. Betygen fungerar dock som en indikator på i vilken utsträckning en kommun använder sig av olika styrmedel, policys och insatser för att motverka mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Kommuner som svarat på färre än tolv frågor har tagits bort ur rangordningen, men deras svar ingår i redovisningen av svaren på respektive fråga i rapporten. Maxbetyg på ett enskilt svarsalternativ är fyra poäng. Minimipoäng på respektive fråga är noll poäng och de kommuner som helt låtit bli att svara på en fråga har fått noll poäng för den frågan. De kommuner som svarat på alla 32 poänggivande delfrågor får sin totala poäng dividerad med 32.

De kommuner vars svar visar att kommunen inte har någon anläggning eller verksamhet som en specifik fråga avser eller har fått dessa frågor borttagna från sammanställningen. En kommun som efter sådan justering exempelvis har svarat på 30 av 32 frågor får sin totalpoäng dividerad med 30.

Betygskriterier

- 1. Vilka av följande funktioner har kommunen inom området mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer?**
 - Kvinnofridsteam 2p
 - Projektanställd kvinnofridssamordnare (arbetar i första hand övergripande) 2p
 - Tillsvidareanställd kvinnofridssamordnare (arbetar i första hand övergripande) 3p
 - Kvinnofridshandläggare (arbetar i första hand med enskilda ärenden) 1p
- 2. På vilken nivå inom kommunen är kvinnofridssamordnaren placerad?**
 - Kommunövergripande nivå 4p
 - Förvaltningsnivå (Socialförvaltning eller motsvarande) 2p
 - Enhetsnivå 1p
- 3. Vad av följande gäller för kommunens arbete med mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer?**
 - Det finns mätbara mål för arbetet 2p
 - Det finns en politiskt beslutad handlingsplan eller motsvarande 1p
 - Det finns öronmärkta medel avsatta för kommunens eget arbete 2p
 - Intern utvärdering av kommunens arbete inom området har gjorts under de senaste två åren för att utveckla verksamheten 2 p
- 4. Finns skriftliga överenskommelser mellan socialnämnden och lokal eller näralliggande ideell jour av följande typ?
Poäng ges för kvinnojour respektive tjej eller ungdomsjour.**
 - Ja, och finansiering finns inskrivet i överenskommelsen 3p
 - Ja, överenskommelse finns men finansiering finns INTE inskrivet 1p
 - Nej, ingen skriftlig överenskommelse finns op
- 5. För hur långa perioder tar kommunen inriktningsbeslut eller motsvarande om finansiering till ideella kvinnojurer och tjej eller ungdomsjurer? Poäng ges för kvinnojour respektive tjej eller ungdomsjour.**
 - Mindre än 1 år op
 - 1 år 1p
 - 2 år 3p
 - 3 år eller längre 4p
 - Kommunen finansierar ingen jour av denna typ op
- 6. Har ni under de senaste två åren, utifrån egna eller andras underlag, analyserat förekomsten av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i kommunen?**
 - Ja 2p
 - Nej op
- 7. Vilka av följande insatser erbjuder kommunen våldsutsatta personer?**
 - Skyddat boende:
 - Ja 2p
 - Nej op

8. Har kommunen beredskap (genom egen eller annans verksamhet) att ge stöd och skydd som beaktar särskilda behov för följande personer?

Kvinnor med funktionsnedsättning 1p

LHBTQ-personer 1p

Kvinnor över 65 år 1p

Kvinnor utan permanent uppehållstillstånd, såsom asylsökande, papperslösa 1p

Personer utsatta för hedersrelaterat våld 1p

Barn som upplevt våld 1p

Kvinnor med missbruk 1p

9. Ger kommunen våldsutsatta vuxna stöd i att få tillgång till permanent bostad?

Ja 3p

Nej 0p

10. Har kommunen under de senaste två åren genomfört regelbundna aktiviteter med syfte att förändra attityder och värderingar kring genus och våld?

Ja 3p

Nej 0p

11. Genomför kommunen särskilda åtgärder för att motivera förövare till deltagande i beteendeförändrade insatser?

Ja, och en modell används för detta 3p

Ja, men någon modell används inte 2p

Nej 0p

12. Har kommunen en aktuell skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende?

Ja 3p

Nej 0p

13. Under vilka förutsättningar beviljar ni insatser till barn under 18 år som upplevt våld mot närstående och som har två vårdnadshavare?

Insats ges endast om båda vårdnadshavarna godkänner 0p

Insats ges även om bara en vårdnadshavarna godkänner 2p

14. Har kommunen en vägledning eller motsvarande för att rutinmässigt ställa frågor om våld inom socialtjänstens verksamheter?

Ja 3p

Nej 0p

15. Säkerställer kommunen att alla medarbetare på socialtjänsten har grundläggande kunskaper om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer?

Ja 3p

Nej 0p

16. Har handläggare som utreder behov hos våldsutsatta vuxna och barn som upplevt våld och förövare gått fördjupande utbildningar om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer?

Ja, samtliga handläggare 3p

Ja, men inte alla handläggare 2p

Nej 0p

17. Har socialchef eller motsvarande gått utbildning kring mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer?

Ja, fördjupad utbildning 3p

Ja, grundläggande utbildning 2p

Nej 0p

Om Unizon

Unizon samlar över 130 kvinnojourer, tjejjourer, ungdomsjourer och jourer mot sexuella övergrepp. Den gemensamma visionen är ett jämställt samhälle fritt från våld. Jourerna stöttar, skyddar, förebygger och påverkar, utifrån en kunskap om våld, genus och makt.

www.unizon.se 08-642 64 01 | info@unizon.se

[@unizonjourer](https://www.facebook.com/unizonjourer) [#unizonjourer](https://www.facebook.com/unizonjourer) www.facebook.com/unizonjourer

Unizon, Ölandsgatan 49D, 116 63 Stockholm

I Kvinnofridsbarometern 2017 undersöker Unizon för andra gången kommunernas ambitionsnivå och verksamhet i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Vi har rankat kommunerna och skickar med en lista på uppmaningar för ett bättre kvinnofridsarbete.

Undersökningen omfattar rutiner och handlingsplaner, utbildning och mandat, samt hur kvinnofridsarbetet är organiserat. Vi tittar också på faktisk verksamhet; stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor och barn, förebyggande arbete, såväl som insatser riktade till förövare.

Mäns våld pågår dagligen ute i landets 290 kommuner. I varenda kommun, från Kiruna i norr till Trelleborg i söder, finns det män som hotar, kränker och misshandlar kvinnor i sin närhet. I varenda kommun finns hem i vilka barn tvingas uppleva pappas våld mot mamma.

Vår förhoppning är att Kvinnofridsbarometern 2017 ska vara till hjälp för att synliggöra både förbättringsområden och goda exempel för att kommunerna ska uppfylla det nationella politiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Unizon samlar över 130 av landets kvinnojourer, tjejjourer, ungdomsjourer och andra stödverksamheter som arbetar för ett jämställt samhälle fritt från våld.